

DYNAMIEK VAN HET GEBRUIK VAN
ECONOMISCHE TIJDELIJKE WERKLOOSHEID
BIJ WERKGEVERS

RVA- Studie

DYNAMIEK VAN HET GEBRUIK VAN
ECONOMISCHE TIJDELIJKE
WERKLOOSHEID BIJ WERKGEVERS

De RVA-studie

DYNAMIEK VAN HET GEBRUIK VAN ECONOMISCHE TIJDELIJKE WERKLOOSHEID BIJ WERKGEVERS is een publicatie uitgegeven door de RVA:

Keizerslaan 7
1000 Brussel
Tel. 02 515 44 35

Auteurs:

Dr. Nathalie Nuyts,
Sébastien Votquenne,
Michiel Segaert.

Bijzondere dank aan

An Coenen (FOD WASO),
Eva Cums (FSO),
Erik Van Thienen (FSO)
Alexander Hijzen (OESO),
Johannes Fluchtmann (OESO).
De auteurs danken ook Carline Saucez† voor haar jarenlange inzet in de administratie van de dienst.

Hoofdredacteur:

Michiel Segaert.

Verantwoordelijke uitgever:

Dr. Jean-Marc Vandenbergh.

Verantwoordelijke publicatie:

Janick Pirard,
Hilde Geeraers,

Hebben ook meegewerkt aan deze studie:

Leen Vranckx,
Brendan Verdonck,
David Sauwens,
Sébastien Malevez,
Jochen Vandekerkhove,
Jonathan Godfroid,
Georges Martens,
Oscar Gwiza,
Béatrice Depas,
Martine Vereeken,
Jaro Lenaerts
Tristan Vlerick
Yves Martin.

Vormgeving:

Grafische dienst - directie Communicatie

Drukwerk:

dienst Drukkerij - directie Communicatie

De gedeeltelijke of volledige overname van de teksten is slechts toegestaan mits schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISSN 2952-8259 (print)

ISSN 2952-8267 (online)

INHOUDSTAFEL

1	Inleiding	5
2	Methodologie.....	7
2.1	Procedures en datastructuren	7
2.2	Analyseperiode.....	9
2.3	Populatie	10
2.4	Gebruikerstypen.....	11
2.5	Trajectanalyse	12
3	Diversiteit in de benutting	13
3.1	Trajecten per categorie	14
3.2	Intensiteit van gebruik.....	22
3.3	Combinatie met andere stelsels van tijdelijke werkloosheid.....	25
4	Profielkenmerken van de werkgevers	27
4.1	Grootte van de onderneming.....	28
4.2	Sector	32
4.3	Leeftijd van de onderneming	35
5	Interactie met herstructurering, faillissement en andere stopzetting van activiteit.....	39
5.1	Algemene cijfers.....	39
5.2	Tijdelijke werkloosheid en herstructureringen.....	42
5.3	Faillissementen en andere redenen voor stopzetting	45
5.4	Bufferfunctie van de tijdelijke werkloosheid voor werkgevers	53

6	Impact van langdurig, structureel gebruik van tijdelijke werkloosheid	55
6.1	De langdurige, structurele gebruikers	56
6.2	De grote outliers.....	58
7	Conclusie.....	61
	Methodologische positionering en afbakening	61
	Tijdelijke werkloosheid en faillissementen: bufferwerking in empirisch perspectief	62
	Structureel gebruik: omvang, intensiteit en heterogeniteit	62
	Concentratie van intensief gebruik (en sociaal-economische interpretatie).....	63
	Tijdelijke werkloosheid als gedifferentieerd beleidsinstrument.....	64
8	Bibliografie.....	65

1

INLEIDING

In België kan het stelsel van tijdelijke werkloosheid voor werknemers om uiteenlopende redenen worden toegepast. Eén van deze redenen is de tijdelijke werkloosheid om economische redenen, die het belangrijkste stelsel vormt. Overeenkomstig de geldende regelgeving¹ kan dit stelsel worden ingezet wanneer de werkgever wordt geconfronteerd met een tijdelijk gebrek aan werk als gevolg van economische factoren. De nood aan een tijdelijke schorsing van 1 of meerdere arbeidscontracten is voor elke onderneming anders en hangt samen met factoren binnen de onderneming zelf, maar ook met externe sectorale, nationale of zelfs internationale factoren. Deze nood kent een duidelijke invloed van de algemene situatie waarin de economie zich bevindt (Nuyts & Votquenne, 2024). In economisch moeilijkere periodes stijgt niet enkel het aantal werkgevers dat een beroep doet op de economische tijdelijke werkloosheid, maar ook het gemiddeld aantal budgettaire eenheden (voltijdse equivalenten) per werkgever. In economisch betere periodes is er een duidelijke daling zichtbaar zowel in het aantal ondernemingen als in de intensiteit van het gebruik.

Toch blijft het laagste niveau, zoals we dat kenden net voor de coronacrisis, in België relatief hoog, zeker ten opzichte van zijn buurlanden. Dat komt

doordat economische tijdelijke werkloosheid in ons land niet enkel fungeert als een crisisinstrument dat wordt ingezet om directe ontslagen te voorkomen in economisch moeilijkere periodes, maar ook als een flexibiliteitsinstrument in niet-crisis periodes waarmee werkgevers aan capaciteitsbeheer kunnen doen bij het opvangen van niet-crisisgebonden schokken (Sels & Herremans, 2009).

Een bemerking die vaak terugkeert in de literatuur met betrekking tot economische tijdelijke werkloosheid, is het langdurige, structurele gebruik ervan (Sels & Herremans, 2009) (Struyven, Van Waeyenberg, & Vandekerckhove, 2016) (Fluchtmann & Hijzen, 2026 (te verschijnen)) (Bermudez, et al., 2025), wat zou leiden tot een verstarring van de arbeidsmarkt en een hoge budgettaire kost. Cijfermatig is er echter weinig gekend over hoe die theorie zich concreet vertaalt in duurtijd, omvang en budgettaire impact van regimes voor arbeidsduurverkorting zoals de economische tijdelijke werkloosheid.

¹ Zie <https://www.rva.be/werkgevers/tijdelijke-werkloosheid/tijdelijke-werkloosheid---werkgebrek-op-grond-van-economische-oorzaken-voor-arbeiders>

Aangezien RVA-statistieken vertrekken vanuit betalingsgegevens, ligt de aandacht bij RVA-studies vaak voornamelijk op de trajecten langs werknemerszijde (Nuyts & Votquenne, 2024). Met deze studie verleggen we de focus naar de trajecten van werkgevers die economische tijdelijke werkloosheid benutten. Dit wordt mee mogelijk gemaakt door het samenvoegen van gegevens betreffende werkgevers met tijdelijke werkloosheid van de RVA, met gegevens over faillissementen van het Fonds voor Sluiting van Ondernemingen (FSO) en herstructureringen van FOD WASO. Dankzij die datacombinatie kunnen we de verschillende manieren waarop bedrijven gebruikmaken van tijdelijke werkloosheid om economische redenen bepalen, hoe dit gebruik al dan niet in relatie staat met faillissementen en herstructureringen, en cijfermatig inzichten geven betreffende de omvang en impact van gebruik van economische tijdelijke werkloosheid.

De studie vertrekt vanuit de vraag naar de rol en betekenis van het gebruik van economische tijdelijke werkloosheid in de trajecten van werkgevers. Concreet richten we ons op twee institutioneel pertinente onderzoeksvragen waarvoor deze trajectanalyse (de eerste die de RVA met betrekking tot werkgeverstrajecten uitvoert) een antwoord kan bieden, met name:

- De vraag of de tijdelijke werkloosheid om economische redenen zijn bufferfunctie tegenover faillissement vervult, relevant in het licht van de connectie tussen RVA en FSO, en in samenhang met eerdere vaststellingen over de bufferfunctie van het stelsel inzake job- en inkomensbehoud.
- De vraag of er risico's waar te nemen zijn nu voor het eerst een becijfering wordt gemaakt van 'structureel' gebruik door werkgevers van een short-time work scheme zoals de tijdelijke werkloosheid: deze vraag is institutioneel relevant omdat ze licht werpt op de efficiëntie van de voor dit stelsel ingezette middelen.

De behandeling van de beide onderzoeksvragen samen, brengt bovendien nuance aan bij de geciteerde theorievorming rond mogelijke arbeidsmarktverstarring door de brede inzet van tijdelijke werkloosheid.

De studie volgt een stapsgewijze opbouw. Na deze inleiding (hoofdstuk 1) en een beschrijving van de methodologie (hoofdstuk 2), worden in een eerste fase (hoofdstuk 3) de gebruikstrajecten van tijdelijke werkloosheid bij werkgevers in algemene zin in kaart gebracht. Vervolgens worden deze trajecten gekruist met kenmerken van ondernemingen, zoals grootte, sector en leeftijd (hoofdstuk 4). Deze hoofdstukken betreffen met andere woorden de basisanalyse, die een noodzakelijke achtergrond vormt voor de twee specifieke onderzoeksvragen.

Vervolgens wordt nagegaan hoe deze trajecten zich verhouden tot uitkomsten zoals faillissement en herstructurering (hoofdstuk 5), om in kaart te brengen in welke mate de trajecten aanwijzingen vertonen dat het stelsel al dan niet zijn bufferfunctie tegenover faillissement zou vervullen, en in welke mate dit licht schijnt op de vraag naar arbeidsmarktverstarring. Tot slot verdiept een laatste hoofdstuk (6) zich in het langdurige en structurele gebruik van tijdelijke werkloosheid, met bijzondere aandacht voor intensiteit, outliers en de plaats van deze fenomenen binnen het bredere beleids- en arbeidsmarktdebat rond economische werkloosheid. De belangrijkste bevindingen worden samengevat in een afsluitende conclusie.

2

METHODOLOGIE

2.1

Procedures en datastructuren

De regelgeving betreffende tijdelijke werkloosheid omwille van economische redenen kent verschillende schorsingen, naargelang de omvang van de tijdelijke werkloosheid.

Een volledige schorsing betreft een korte periode, waarin de werknemers waarvoor het werkgebrek geldt, volledig op tijdelijke werkloosheid worden gesteld. Daarnaast is het ook mogelijk het contract te schorsen voor enkele werkdagen per week, waarbij de werknemer de overige dagen toch werkt. De specifieke voorwaarden zijn verschillend voor arbeiders en bedienden. De maximale duurtijd van de schorsing verschilt. In sommige gevallen is er ook een verplichte werkweek. In het kader hieronder worden enkele algemene modaliteiten besproken van de tijdelijke werkloosheid omwille van economische redenen.

In de voorafgaande mededeling aan de RVA delen ondernemingen hun eerste inschatting mee over hun nood aan economische tijdelijke werkloosheid. Het geeft hen een maximumkader waarbinnen men beroep kan doen op tijdelijke werkloosheid. Maandelijks geeft de onderneming via de ASR5 (Aangifte

Sociaal Risico 5), de werkelijke nood aan economische tijdelijke werkloosheid door.

In deze studie baseren we ons op betalingsgegevens², die net als ASR5-gegevens de werkelijke behoeften van bedrijven weerspiegelen, maar zich daarvan onderscheiden doordat ze ook rekening houden met eventuele periodes van ziekte of verlof van werknemers — periodes waarin geen tijdelijke werkloosheidsuitkering om economische redenen verschuldigd is.

In de betaalgegevens kunnen ondernemingen geïdentificeerd worden op basis van hun ondernemingsnummer bij de Kruispuntbank van Ondernemingen (KBO). Dit nummer geeft geen verdere informatie over vestigingseenheden. Dankzij het KBO-nummer kunnen we koppelingen maken met RSZ-data uit de werkgeversdatabank, data over sluitingen van ondernemingen met banenverlies (afkomstig van het Fonds tot vergoeding van de in geval van Sluiting van Ondernemingen ontslagen werknemers (FSO)) en data over herstructureringen (verkregen van FOD WASO).

² Op te merken valt dat in zeer specifieke, uitzonderlijke gevallen een aanvraag via ASR5 niet tot een uitbetaling leidt, bijvoorbeeld indien de werknemer door de RVA gesanctioneerd werd.

Tijdelijke werkloosheid op grond van werkgebrek wegens economische oorzaak - modaliteiten.

Arbeiders

	Arbeidsdagen	Maximumduur
Volledige schorsing	0 arbeidsdagen	4 weken (28 kalenderdagen)
Grote schorsing	< 3 arbeidsdagen/week of <1 arbeidsweek / 2 weken (minstens 2 arbeidsdagen)	3 maanden
Kleine schorsing	≥ 3 arbeidsdagen / week of ≥ 1 arbeidsweek / 2 weken	12 maanden

Bij een volledige of grote schorsing is er een verplichte werkweek alvorens men een nieuwe periode kan starten. De periode van 2 weken start bij de eerste dag tijdelijke werkloosheid.

Bedienden

	Arbeidsdagen	Maximumduur
Volledige schorsing	0 arbeidsdagen	16 kalenderweken per jaar vermindert met de helft van het aantal weken grote schorsing
Grote schorsing	Gedeeltelijke arbeid groter of gelijk aan 2 arbeidsdagen/week	26 kalenderweken per jaar vermindert met 2 keer het aantal weken volledige schorsing

De verschillende situaties die verband houden met de economische moeilijkheden waarmee werkgevers worden geconfronteerd leiden tot uiteenlopende gebruikspatronen van het stelsel. In de volgende subhoofdstukken bepalen we de krijtlijnen van ons onderzoek, de criteria die in aanmerking worden genomen en de gebruikstypes van het stelsel die zijn geïdentificeerd om de analyse verder uit te werken.

2.2

Analyseperiode

De RVA beschikt al lange tijd over zeer volledige gegevens over de gebruikers van de tijdelijke werkloosheid als natuurlijke personen. Identificatiesleutels met betrekking tot de werkgevers die gebruikmaken van het systeem zijn daarentegen pas beschikbaar sinds 2012. Vertrekkend van deze beperking hebben we gekozen voor een analyse van het gebruiksgedrag van tijdelijke werkloosheid om economische redenen door werkgevers over een periode van januari 2012 tot december 2019³, dus voor 8 jaar of 96 maanden analyse.

De analyses laten de groep werkgevers waarvoor uitsluitend in 2012 economische tijdelijke werkloosheid wordt waargenomen buiten beschouwing. Aangezien de gegevens slechts beschikbaar zijn vanaf januari 2012, zou de opname van deze groep volgens de in hoofdstuk 2.4 beschreven methodologie de resultaten hebben vertekend.

De referentieperiode 2012-2019 leent zich bijzonder goed voor dergelijk onderzoek. Zij situeert zich in een initiële conjuncturele context van het einde van een crisis (de bankencrisis van 2009-2010), waarin de acute fase voorbij is, maar waarin, onder invloed van hysteresis-effecten⁴, een aantal werkgevers niettemin geconfronteerd blijft met economische moeilijkheden die aanleiding kunnen geven tot het gebruik van economische tijdelijke werkloosheid. Deze periode wordt vervolgens gekenmerkt door een normaliseringsproces dat uitmondt in een historisch laag niveau van het gebruik van tijdelijke werkloosheid. De combinatie van een initiële piek en een relatief lange normaliseringsfase maakt van deze periode een bijzonder geschikte context voor de analyse van de dynamieken in de werkgeverstrajecten.

In hoofdstuk 6 worden voor een deel van de gebruikers uit de periode 2012–2019 verbanden gelegd met gegevens uit 2024 en 2025, met als doel een actueler beeld van de situatie te verkrijgen en de evolutie van het gedrag te onderzoeken los van de coronacrisis.

³ Door de analyse te stoppen eind 2019, vermijden we de Covid-19-periode, waarin naast de gevolgen van de crisis ook de regels voor de registratie van tijdelijke werkloosheid volledig gewijzigd werden.

⁴ Hysteresis verwijst in de arbeidsmarktliteratuur naar de mogelijkheid dat tijdelijke economische schokken gepaard gaan met effecten die aanhouden in de tijd, ook nadat de initiële schok is verdwenen.

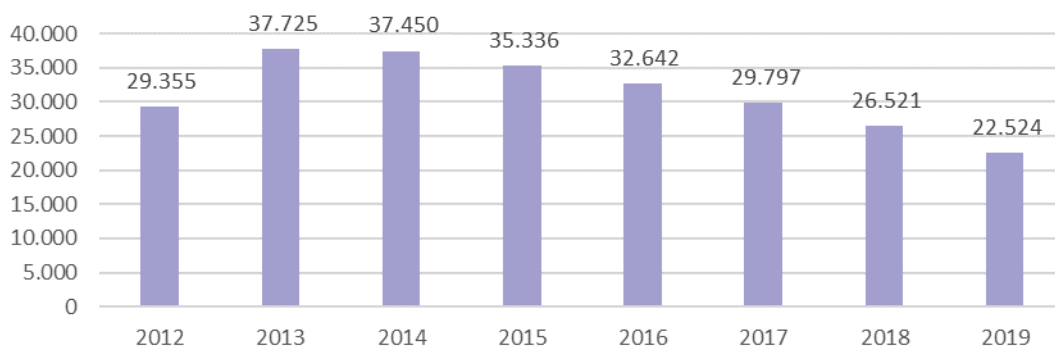
2.3 Populatie

In totaal hebben 67.057 verschillende werkgevers tussen begin 2012 en eind 2019 gebruikgemaakt van het stelsel tijdelijke werkloosheid om economische redenen. Van deze 67.057 gebruikers werden 6.694 enkel in 2012 als gebruikers van het stelsel geïdentificeerd en werden zij om de in punt 2.2 uiteengezette redenen buiten de analyse gehouden. Onze doelpopulatie omvat dus 60.363 werkgevers. Uit het feit dat er gemiddeld elk jaar 31.419 werkgevers zijn tegenover 60.363 unieke werkgevers voor de totale periode van 8 jaar, valt al af te leiden dat vele werkgevers in meerdere jaren economische tijdelijke werkloosheid kennen.

In grafiek 2.1 hieronder is te zien hoe deze werkgevers zich over de periode 2012–2019 verdelen. Het jaarlijkse aantal betrokken werkgevers volgt duidelijk een curve die wordt beïnvloed door de economische conjunctuur: de hoogste waarden worden waargenomen in 2013 en 2014; daarna dalen ze geleidelijk onder invloed van een verbetering van de economische situatie, om in 2019 het laagste niveau te bereiken (22.524 werkgevers). Door de exclusie van de werkgevers die enkel in 2012 economische tijdelijke werkloosheid hadden, is er een onderschatting van het aantal werkgevers in 2012.

Aantal unieke werkgevers per jaar.

Gra. 2.1

2.4

Gebruikerstypen

Om de gebruikswijzen van tijdelijke werkloosheid om economische redenen beter in kaart te brengen, hebben we **vier categorieën** onderscheiden, gezamenlijk vastgesteld **op basis van de duur en de frequentie van het gebruik van tijdelijke werkloosheid** om economische redenen binnen de algemene observatieperiode van 96 maanden (2012–2019).

Tijdens de analyseperiode heeft 29% van de werkgevers tijdelijke werkloosheid om economische redenen gebruikt gedurende 12 maanden of minder. Dit type gebruiker vormt de categorie **“kortdurend”**.

De resterende 71% vertoont een spreiding van meer dan 12 maanden tussen het eerste en het laatste gebruik van het stelsel. In de meeste gevallen gaat het hierbij niet om opeenvolgende maanden van tijdelijke werkloosheid om economische redenen, maar om een langere periode waarin de onderneming herhaaldelijk een beroep deed op het systeem.

Sommige werkgevers deden slechts sporadisch een beroep op het stelsel, namelijk gedurende minder

dan 33% van de betrokken gebruikperiode. Dit patroon noemen we **“sporadisch”** (25% van de totale populatie).

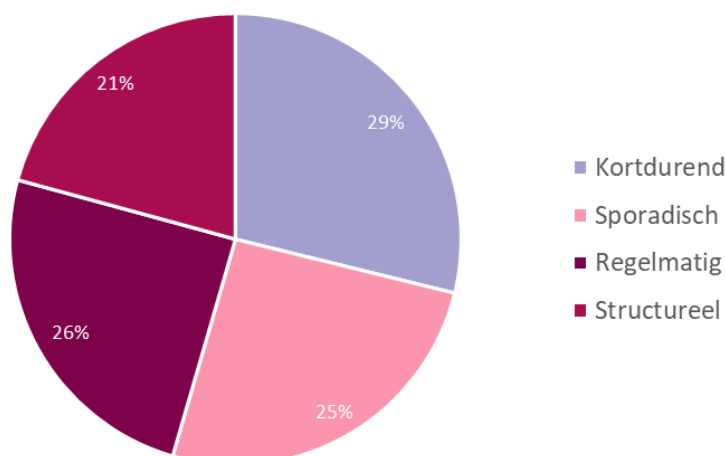
Een andere categorie, **“regelmatig”**, omvat werkgevers die tijdelijke werkloosheid om economische redenen gebruikten gedurende 33% tot 66% van de maanden van de gebruikperiode (26% van de populatie).

De vierde en laatste categorie groepeerde de werkgevers die het systeem op **“structurele”** wijze gebruikten, dat wil zeggen gedurende meer dan 66% van de maanden van de gebruikperiode (21% van de populatie). Hierbij kan al worden opgemerkt dat 382 van hen tijdelijke werkloosheid om economische redenen hebben toegepast in *alle* maanden van de periode januari 2012 tot december 2019.

Grafiek 2.II geeft een overzicht van de populatie werkgevers die in deze studie worden beschouwd, ingedeeld volgens de gebruikscategorie van het stelsel tijdelijke werkloosheid om economische redenen.

Verdeling van de populatie per categorie van gebruikers van het stelsel.

Gra. 2.II

2.5

Trajectanalyse

Dankzij de gegevens waarover de RVA beschikt, kunnen we maand per maand nagaan of een werkgever al dan niet gebruik heeft gemaakt van tijdelijke werkloosheid en om welke reden(en). We kunnen ook verifiëren of de betrokken werkgever actief is als werkgever. Op basis van een eenvoudige indeling in drie toestanden – actief zonder gebruik van tijdelijke werkloosheid, actief met gebruik van tijdelijke werkloosheid om economische redenen en inactief als werkgever (cf. infra) – zullen we reeds in hoofdstuk 3 per onderneming een tijdslijn kunnen opstellen en bepaalde algemene gebruikspatronen of gedragingen kunnen identificeren.

Naast de frequentie van gebruik van het stelsel bekijken we ook de intensiteit ervan: een werkgever die 50 werknemers tijdelijk werkloos stelt, zelfs voor een beperkte periode, weegt budgettair zwaarder door dan een werkgever die slechts sporadisch twee of drie werknemers tijdelijk werkloos stelt.

In hoofdstuk 4 maken we kruisingen met relevante datasets, zoals andere redenen voor tijdelijke werkloosheid of de sector van de activiteiten. We besteden ook aandacht aan werkgevers die gebruikmaken van tijdelijke werkloosheid en tegelijk één of meerdere herstructureringen doorvoeren.

In hoofdstuk 5 verdiepen we ons in de trajecten op basis van een steekproef van betrokken ondernemingen. Het grote volume aan gegevens maakte het noodzakelijk om binnen de populatie een steekproef af te bakenen. Voor deze grote steekproef (6.597 werkgevers) zullen we de criteria van ondernemingsgrootte kruisen met de gebruikerscategorie en zo in cijfers de doeltreffendheid van tijdelijke werkloosheid om economische redenen als schokdemper tegen sluiting kunnen inschatten.

Tot slot maakt hoofdstuk 6 de balans op over de langdurige structurele gebruikers.

3

DIVERSITEIT IN DE BENUTTING

Zoals hiervoor reeds vermeld zijn er verschillende types schorsing mogelijk, die tegemoet komen aan verschillende situaties met betrekking tot economische moeilijkheden. Hierdoor vallen er verschillende patronen van gebruik van economische tijdelijke werkloosheid te verwachten. Om deze patronen duidelijk te kunnen ontwaren kijken we zowel naar de duurtijd als naar de intensiteit van het gebruik.

3.1

Trajecten per categorie

Zoals hiervoor reeds vermeld, kunnen we voor elk van de ondernemingen per maand in de periode van januari 2012 tot en met december 2019 bepalen of het een werkgever is, en indien ja, of men al dan niet economische tijdelijke werkloosheid kent. De grafieken samengebracht in 3.1 geven per categorie de evolutie van de frequenties weer voor elk van de statussen (meer bepaald economische tijdelijke werkloosheid, geen economische tijdelijke werkloosheid, inactief als werkgever⁵) over de hele periode.

Hoewel de evolutie van het aandeel van de tijdelijke economische werkloosheid sterk varieert naargelang de categorieën, zien we voor alle categorieën een hoger percentage tijdelijke werkloosheid aan het begin van de periode, wat wijst op de invloed van de toenmalige economische conjunctuur op het gebruik van het stelsel.

Deze typologie maakt duidelijk dat tijdelijke werkloosheid door werkgevers op fundamenteel verschillende manieren wordt ingezet. Ze vormt daarmee het analytische vertrekpunt voor de verdere analyse van intensiteit, context en mogelijke uitkomsten van het gebruik van het stelsel.

⁵ In dit verband is het belangrijk te vermelden dat inactief als werkgever niet noodzakelijkerwijs synoniem is met het einde van de activiteit: een grote meerderheid van de ondernemingen met deze status zijn micro-ondernemingen die geen personeel in vaste dienst hebben en regelmatig overschakelen van de status van werkgever naar de status van inactief.

Als we grafiek 3.1 bekijken in de categorie “kortdurend”, zien we geen enkele trend of herhaling buiten het conjuncturele effect: zo is het aandeel van de tijdelijke werkloosheid hoger in de eerste maanden van 2013 (6,6%), wanneer de laatste gevolgen van de bankencrisis voelbaar zijn⁶, en begint het eind 2019 weer te stijgen (5,0%), in overeenstemming met de toenmalige economische neergang. De afwijkende trend in 2012 is te verklaren door de databeperkingen in 2012 (zie hoofdstuk 2.2).

Bij de categorie “sporadische” gebruikers zijn er seizoensgebonden effecten met pieken in het gebruik van tijdelijke werkloosheid om economische redenen tijdens de wintermaanden. De evolutie van de status “inactief” is hier relatief onopvallend.

Zodra het gebruik van tijdelijke werkloosheid “regelmatig” wordt (ter herinnering: dit betekent dat er tussen 33 en 66% van de maanden tussen het eerste en het laatste gebruik een beroep op wordt gedaan), zien we naast zeer duidelijke seizoensgebonden schommelingen een vrij duidelijke overgang van de status “met tijdelijke werkloosheid” naar de status “inactief”.

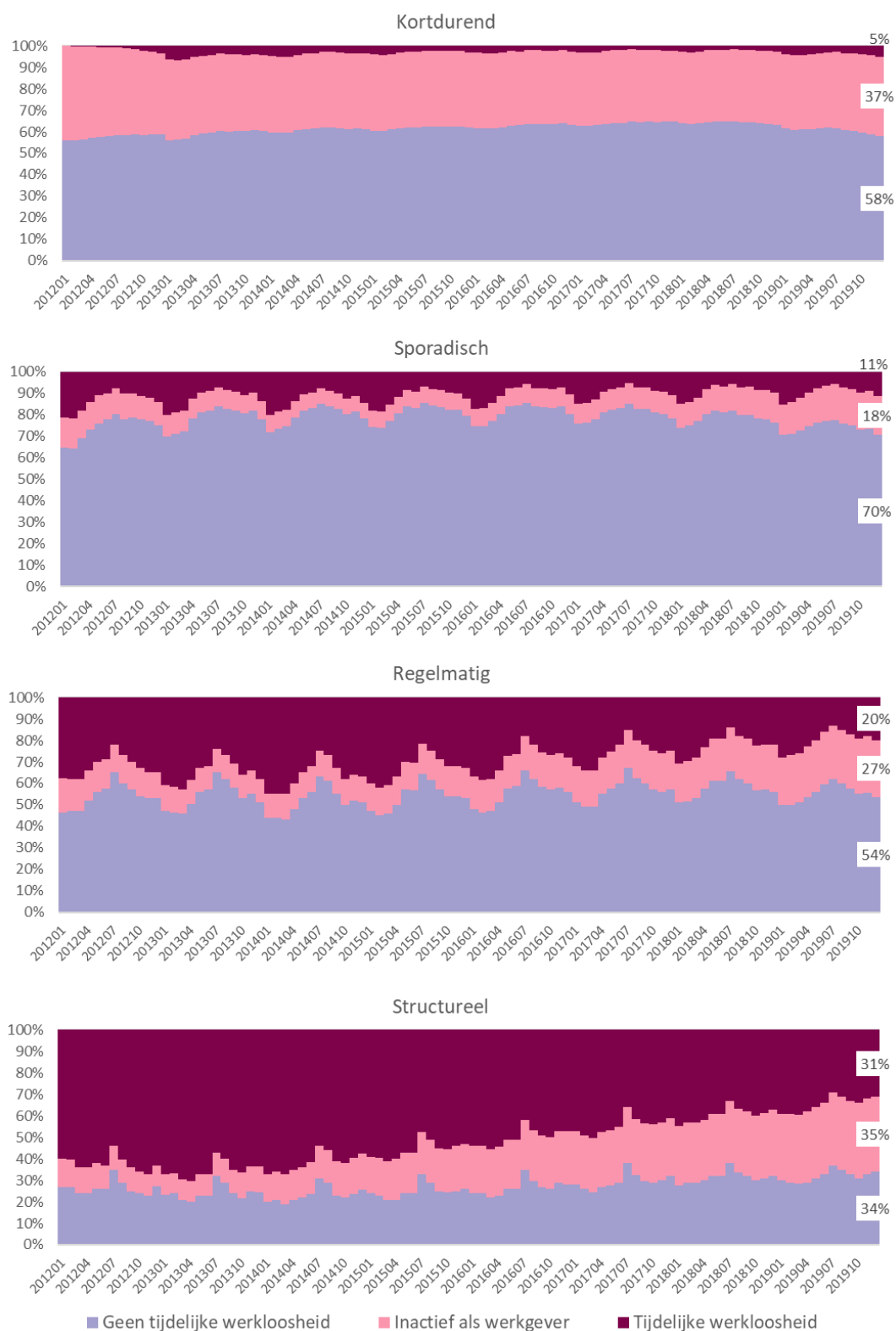
Dit effect van terugkerende en regelmatige pieken en deze overgang naar de status van inactief zijn nog duidelijker zichtbaar in de categorie van structurele gebruikers van het stelsel, met aanzienlijke pieken in de winter en dalingen in juli en augustus, maanden die vaak overeenkomen met de jaarlijkse sluitingen⁷.

⁶ Als je kijkt naar het ‘verloop’ van een crisis, heb je in wezen de scenario’s dat een crisis acuut opkomt, piekt en de situatie zich daarna herstelt (al dan niet met horten en stoten en/of over een lange termijn, wat vaak afhankelijk is van de aard van de crisis en de reactie). Interferentie kan echter optreden door sequentiële crisissen (tijdens de afwikkeling van een crisis duikt er een andere, ongerelateerde crisis op), cascaderende crisissen (de ene crisis lokt de andere uit, wat hier het geval is met de eurocrisis die voortkomt uit de bankencrisis), en hysteresis-effecten die erop neerkomen dat de buffercapaciteit van een arbeidsmarkt voor kleinere schokken (al dan niet crisisgerelateerd) een stuk geërodeerd is geraakt. (Segaert, 2026 (te verschijnen))

⁷ Opgemerkt moet worden dat deze maanden in de meest opvallende gevallen (zie hoofdstuk 3.3) soms worden gedeckt door een andere toegestane reden voor tijdelijke werkloosheid: tijdelijke werkloosheid wegens vakantie of jaarlijkse sluiting.

Frequenties van de statussen (geen) economische tijdelijke werkloosheid en onderneming is geen werkgever.

Gra. 3.l

Op basis van dezelfde gegevens biedt grafiek 3.II een andere benadering: de vaakst voorkomende typische trajecten worden weergegeven. Deze typische trajecten worden bepaald door eerst per onderneming een tijdslijn op te stellen, waarbij per maand werd bepaald of ze al dan niet beroep deden op economische tijdelijke werkloosheid. Dankzij de werkgeversdatabank kunnen we rekening houden met maanden waarin ondernemingen geen werknemers tewerkstelden. Door gelijkenissen binnen het geheel van de tijdslijnen bloot te leggen, kan een deel ervan worden gegroepeerd in representatieve typetrajecten die een gelijkaardige dynamiek weerspiegelen. Het voordeel van deze methode is dat ze de nadruk legt op collectieve dynamieken in plaats van op geïsoleerde gevallen.

Hoewel ze representatief zijn voor een deel van het totale aantal trajecten, moeten we erkennen dat er een grote verscheidenheid is die niet kan gevat worden door deze 10 tijdslijnen. Het doel van deze voorbeelden is dan ook eerder inzicht te geven in realistische patronen die typisch voorkomen. Per categorie zal het totale percentage van die groep dat de voorbeelden vertegenwoordigen vermeld worden. Bovendien geeft de hoogte van het typische traject het aandeel van het totaal aantal ondernemingen waarvoor dit representatief is. Hogere trajecten zijn met andere woorden dus representatief voor een grotere groep trajecten.

Bij de groep “kortdurend” kennen de ondernemingen gemiddeld gezien een zeer beperkt aantal maanden met economische tijdelijke werkloosheid en dat in een beperkte periode. De twee belangrijkste geïdentificeerde typetrajecten bovenaan de grafiek omvatten overigens slechts één maand tijdelijke werkloosheid. Gemiddeld gezien duurt een periode van tijdelijke werkloosheid voor deze groep (verschil eerste en laatste maand economische tijdelijke werkloosheid) vier maanden, waarin men gemiddeld drie maanden economische tijdelijke werkloosheid opneemt. Het lijkt hier voornamelijk te gaan om een eenmalige, acute nood aan economische tijdelijke werkloosheid. Na de periode van tijdelijke werkloosheid zien we in de tijdslijnen ofwel een lange periode zonder tijdelijke werkloosheid, ofwel een stopzetting als werkgever. Deze categorie kent voor de hele periode ook het hoogste aandeel ‘geen werkgever’. Grafiek 3.II toont bovendien aan dat een zeer groot deel van deze steekproef de periode aanvangt met de status ‘inactief als werkgever’, wat erop wijst dat deze ondernemingen op dat moment nog niet waren opgericht en zeer jong zijn op het ogenblik waarop zij voor het eerst een beroep doen op het stelsel.

De groep “sporadisch” zijn ondernemingen die verschillende keren economische tijdelijke werkloosheid inroepen, maar dit met grotere tussenpozen en gespreid over enkele jaren. Gemiddeld gezien duurt een periode van economische tijdelijke werkloosheid 55 maanden, waarvan men gemiddeld 11 maanden economische tijdelijke werkloosheid kent. Het percentage dat stopt als werkgever na een periode van tijdelijke werkloosheid is zeer klein voor deze groep, waardoor dit niet voorkomt in de 10 meest representatieve trajecten.

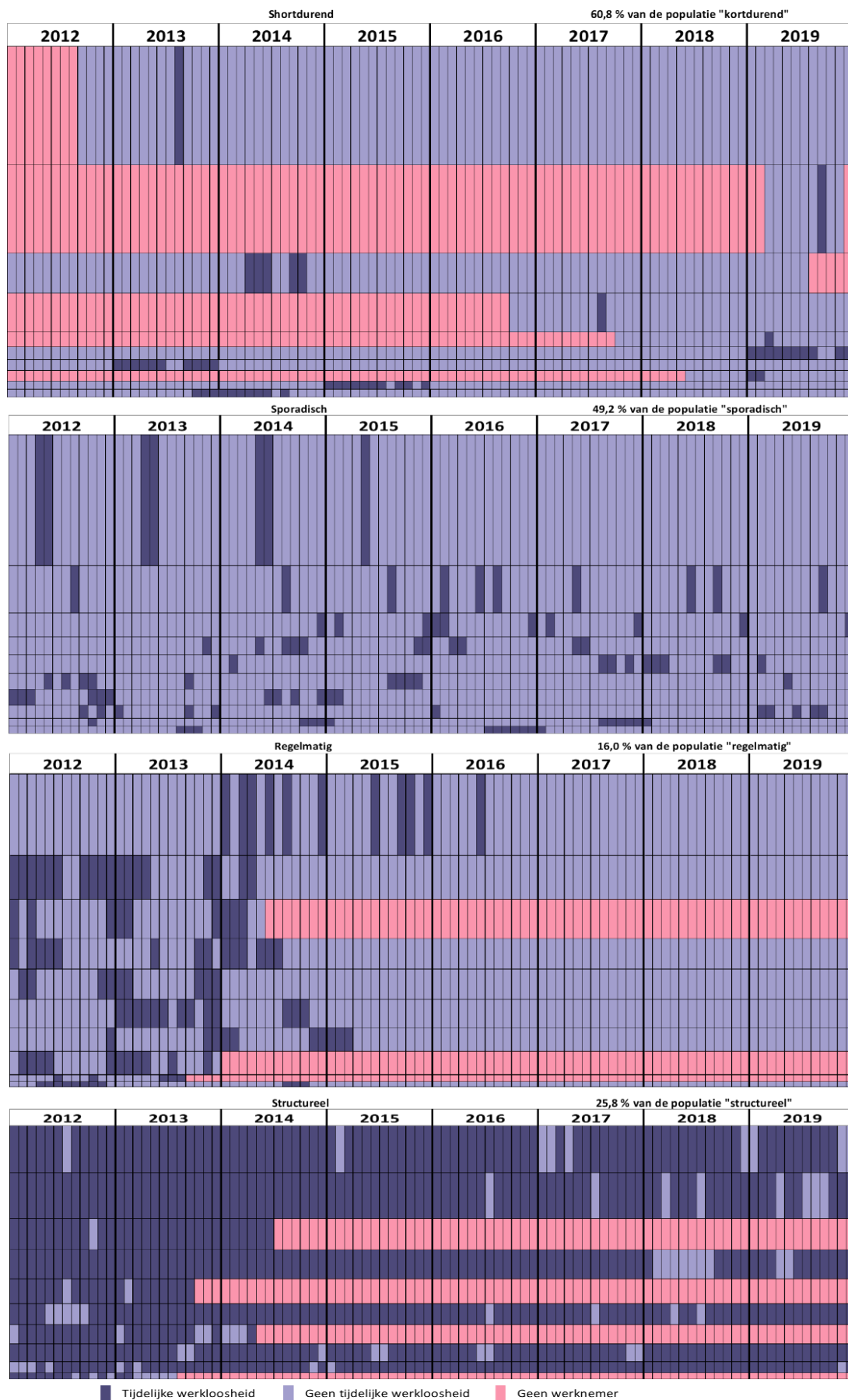
Ondernemingen binnen de groep “regelmatig” kent ongeveer dezelfde duurtijd (gemiddeld 58 maanden) als de groep “sporadisch”, maar het gemiddeld aantal maanden ligt met 28 maanden veel hoger. Eén op vier van de ondernemingen binnen deze groep heeft in december 2019 niet langer werknemers in dienst.

Ten slotte zijn er de ondernemingen binnen de groep “structureel”⁸ die langdurig en intensief gebruik maken van economische tijdelijke werkloosheid. Gemiddeld gebruiken de ondernemingen 50 maanden economische tijdelijke werkloosheid in een gemiddelde periode van 59 maanden. Het percentage ondernemingen dat in december 2019 niet langer werkgever is, bedraagt 35,3%. Er komen drie patronen naar voor in de representatieve trajecten met betrekking tot het structureel gebruik. Ten eerste een patroon waar men bijna voor de hele periode economische tijdelijke werkloosheid kent, met een af en toe een maand zonder tijdelijke werkloosheid. Daarnaast zijn er twee patronen met een lange, bijna continue periode van tijdelijke werkloosheid die enkele jaren duurt, waarna de ondernemingen ofwel stoppen als werkgever, ofwel geen beroep meer doen op economische tijdelijke werkloosheid.

⁸ Het is belangrijk hier, voor de gehele studie, te verduidelijken dat wij de term ‘structureel’ hanteren in zijn algemene betekenis en niet, zoals deze in de regelgeving voorkomt, als een uitsluitingsgrond van het stelsel.

Voorbeelden van typische trajecten per categorie

Gra. 3.II

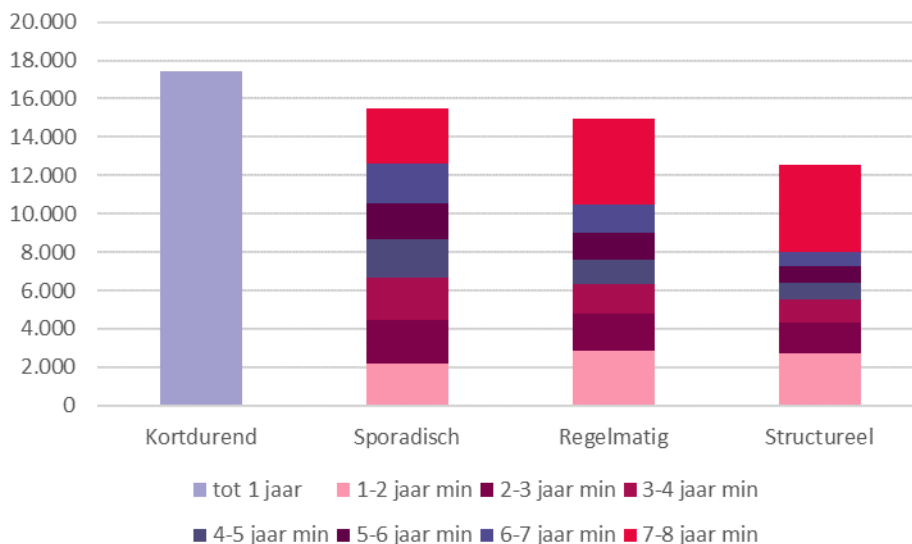

De gemiddelde duurtijd van de periode tijdelijke werkloosheid varieert voor alle ondernemingen uitgezonderd die in de groep 'kortdurend' slechts beperkt tussen de 55 en 59 maanden, met andere woorden tussen 4 en 5 jaar, in de periode van 8 jaar.

Grafiek 3.III toont de verdeling van de duurtijd van de trajecten (periode tussen eerste en laatste maand met economische tijdelijke werkloosheid) per categorie. Bij de categorieën met een duurtijd van meer dan 12 maanden is er een grote diversiteit naargelang duurtijd, met de categorie structureel die zowel de grootste proportie 7 tot 8 jaar heeft, als 1 tot 2 jaar.

Verdeling van trajecten naar duurtijd van de periode van economische tijdelijke werkloosheid per categorie

Gra. 3.III

Deze analyse van de typische trajecten –“kortdurend”, “sporadisch”, “regelmatig” en “structureel”- bevestigt dat economische tijdelijke werkloosheid door ondernemingen op verschillende wijzen wordt toegepast.

Voor bepaalde ondernemingen is economische tijdelijke werkloosheid een buffer in tijden van acute economische problemen. De duurtijd van de acute problemen blijkt divers: eenmalig enkele maanden bij de categorie “kortdurend”, wederkerend enkele maanden binnen de categorie “sporadisch” of van langere duur bij de categorieën “regelmatig” en “structureel”. De economische tijdelijke werkloosheid wordt bij deze ondernemingen echter altijd gevolgd door een langere periode zonder economische tijdelijke werkloosheid.

Daarnaast zien we binnen de categorie “structureel” een groep die bijna continu tijdens de achtjarige periode economische tijdelijke werkloosheid kent. In deze gevallen lijkt economische tijdelijke werkloosheid eerder aan te sluiten bij het gebruik dat in de literatuur wordt beschreven als een flexibiliteitsinstrument (Sels & Herremans, 2009). Het betreft een mogelijke keerzijde van het stelsel, die een grondiger onderzoek vergt en waarvoor in hoofdstuk 6 de nodige nuanceringen zullen worden aangebracht.

De groep die structureel, langdurig en (bijna) continu economische tijdelijke werkloosheid gebruikt, betreft een minderheid van het totaal aantal ondernemingen dat beroep doet op economische tijdelijke werkloosheid: minder dan 1 op 2 ondernemingen binnen de categorie structureel, of minder dan 9,5% van het totale aantal ondernemingen in deze studie.

Ten slotte is er ook binnen elk van de categorieën ook een groep waarbij de periode van economische tijdelijke werkloosheid wordt opgevolgd door een stopzetting van de onderneming als werkgever. Deze groep is een verzameling van bedrijven die sluiten, failliet gaan, fusioneren, overgenomen worden of gewoonweg niet langer werkgever zijn. In deze gevallen kunnen we veronderstellen dat het gebruik van economische tijdelijke werkloosheid geen voldoende impact had om de economische problemen te bufferen en waardoor er additionele maatregelen werden genomen, al dan niet met het verlies van banen als gevolg.

Voor de gehele populatie eindigen de trajecten in december 2019 voor 53% van de ondernemingen in de status ‘geen economische tijdelijke werkloosheid’, voor 33% in de status ‘ondernemingen die geen werknemers tewerkstellen’ en voor 14% in de status ‘economische tijdelijke werkloosheid’.

3.2

Intensiteit van gebruik

Tot nu toe hebben we enkel naar het aantal maanden economische tijdelijke werkloosheid gekeken. Een maand grote schorsing betekent echter iets heel anders in termen van aantal dagen tijdelijke werkloosheid dan een kleine schorsing. Daarnaast zijn er ook grote verschillen mogelijk naar het aantal werknemers dat op economische tijdelijke werkloosheid wordt gezet. Om een goede inschatting te maken van de intensiteit van het gebruik, dat zowel het aantal dagen als het aantal personen in rekening neemt, wordt er hier gekeken naar de verschillen in budgettaire eenheden⁹.

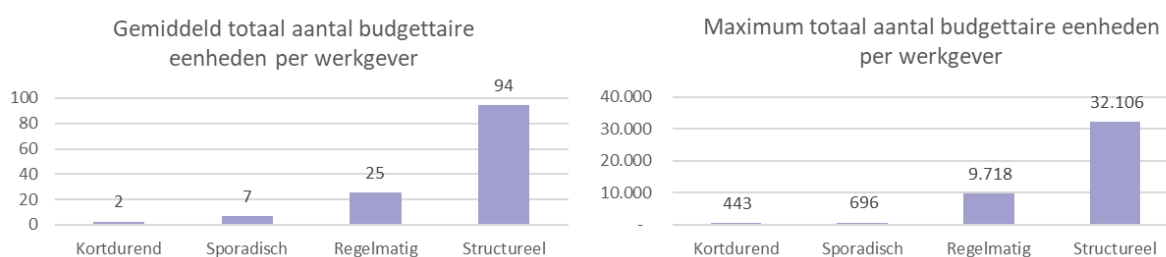
Voor elke onderneming werd de som genomen van het totaal aantal budgettaire eenheden per maand voor alle maanden waarin er economische tijdelijke werkloosheid is. In het linkse luik van grafiek 3.IV. zien we het gemiddelde totaal aantal budgettaire eenheden per categorie. De categorieën “kortdurend” en “sporadisch” kennen een zeer laag gemid-

delde, met respectievelijk 2 en 7 budgettaire eenheden. Voor de categorie “regelmatig” stijgt het gemiddelde tot 25 budgettaire eenheden en voor de categorie “structureel” ligt die het hoogst, met een gemiddelde van 94 budgettaire eenheden. Rekening houdend met het gemiddeld aantal maanden tijdelijke werkloosheid per categorie, tonen deze gemiddelde waarden aan dat het aantal voltijds equivalenten per maand gemiddeld gezien voor alle categorieën eerder beperkt is.

De maximumwaarden voor het totaal aantal budgettaire eenheden per werkgever (rechtse luik van grafiek 3.IV) tonen echter grote verschillen ten opzichte van de gemiddelde waarden. De laagste maximumwaarde is terug te vinden bij de categorie “kortdurend”, met 443 budgettaire eenheden, terwijl de hoogste waarde de categorie “structureel” betreft, met 32.106 budgettaire eenheden voor één enkele werkgever in de referentieperiode.

Gemiddeld en maximum totaal aantal budgettaire eenheden per categorie

Gra. 3.IV

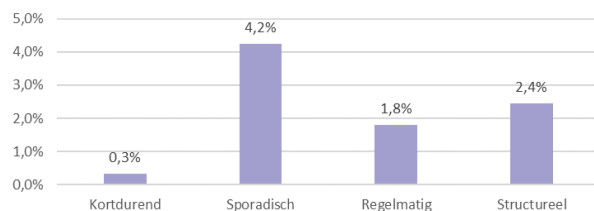

⁹ Een budgettaire eenheid komt overeen met een maand voltijdsequivalent in de werkloosheid.

De grote discrepantie tussen de gemiddelde en maximumwaarden toont een zekere verscheidenheid in de intensiteit van het gebruik van economische tijdelijke werkloosheid. Terwijl voor een grote meerderheid het gebruik eerder beperkt is, kent een kleine minderheid een eerder uitzonderlijk grote intensiteit van het gebruik. Om een beter inzicht te krijgen in deze kleine groep werden ondernemingen waarvan het totaal aantal budgettaire eenheden hoger ligt dan het gemiddelde plus één standaardafwijking geïdentificeerd als outlier.

Proportie outliers per categorie

Gra. 3.V

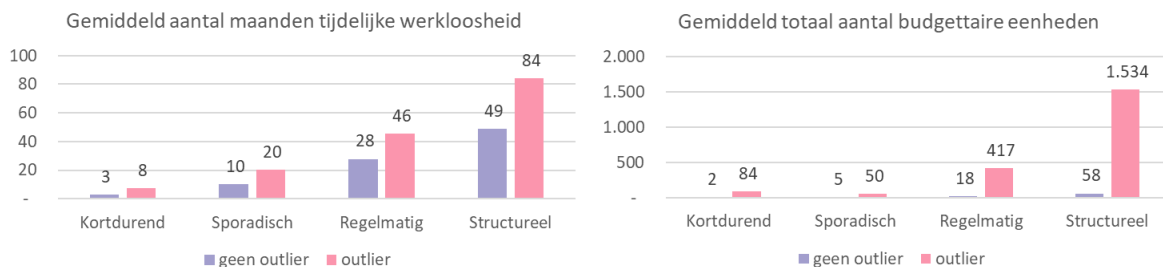

In totaal zijn er 1.342 ondernemingen geïdentificeerd als outliers, of nog 2% van het totaal aantal ondernemingen dat economische tijdelijke werkloosheid kende in de periode 2012-2019. De outliers komen het vaakst voor bij de categorieën "sporadisch" en "structureel", met respectievelijk 4,2% en 2,4% van het totaal aantal ondernemingen (grafiek 3.V).

Grafiek 3.VI toont dat voor alle categorieën de groep outliers verschilt ten opzichte van de andere ondernemingen in het gemiddeld aantal maanden economische tijdelijke werkloosheid: het gemiddeld aantal maanden ligt 1,5 tot 2,5 keer hoger bij de outliers dan bij de andere ondernemingen. Daarentegen wijkt het gemiddeld aantal budgettaire eenheden voor de groep van uitschieters weliswaar aanzienlijk af van de gemiddelde waarden, maar komt het met grote afstand niet in de buurt van de extreme waarden die in grafiek 3.IV worden weergegeven. Dit toont aan dat zelfs binnen de kleine groep van outliers, er nog veel verscheidenheid bestaat.

Gemiddeld aantal maanden en totaal aantal budgettaire eenheden per categorie en naar outlierstatus

Gra. 3.VI

De analyses in dit en voorgaand subhoofdstuk presenteerden twee alternatieve manieren om het gebruik van tijdelijke werkloosheid door werkgevers op te delen: naar duurtijd van de periode tijdelijke werkloosheid en naar intensiteit van gebruik in termen van budgettaire eenheden. De analyse toonde geen duidelijk verband tussen de duurtijd en de intensiteit. Het grootste aantal outliers zoals hierboven gedefinieerd, is terug te vinden binnen de categorie “sporadisch”. De grootste outliers in termen van aantal maanden en budgettaire eenheden zijn daarentegen terug te vinden bij de groep structurele gebruikers.

3.3

Combinatie met andere stelsels van tijdelijke werkloosheid

Hoewel de studie betrekking heeft op tijdelijke werkloosheid om economische redenen, is het zinnig om ook stil te staan in hoeverre bedrijven deze maatregel combineren met andere vormen van tijdelijke werkloosheid, met name als gevolg van slechte weersomstandigheden, overmacht, technische storingen of sociale acties.

In totaal heeft 63,5% van de 60.363 werkgevers die tussen 2012 en 2019 gebruik hebben gemaakt van tijdelijke werkloosheid om economische redenen, tijdens die periode voor minstens één andere reden een beroep gedaan op het stelsel.

De meest voorkomende reden na de economische reden is “slechte weersomstandigheden”, die door 37,7% van de in aanmerking genomen werkgevers wordt aangevoerd. Daarna volgt de reden “collectieve sluiting: jaarlijkse vakantie” voor 27,4% van de

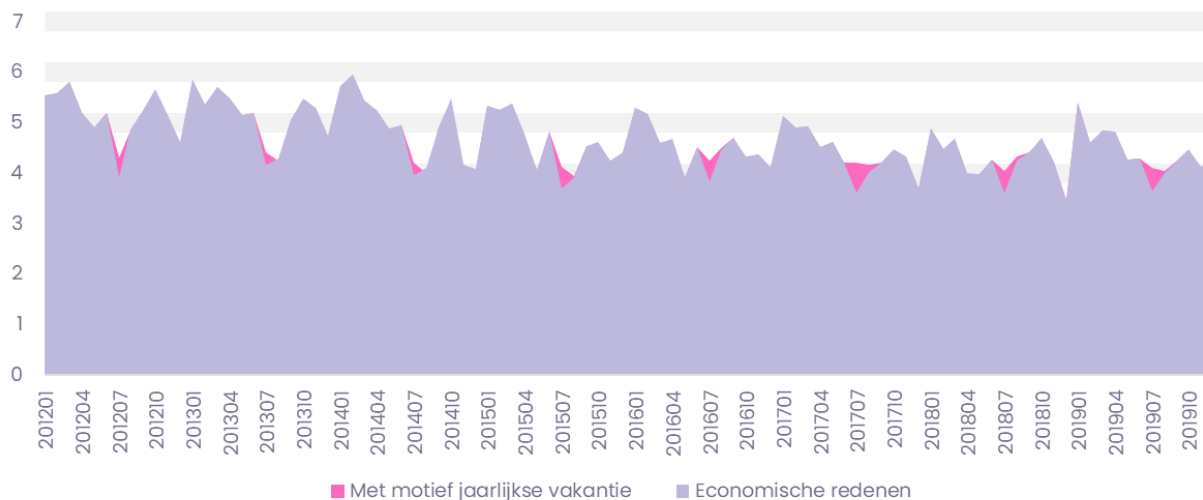
werkgevers. In dit verband herinneren we aan grafiek 3.I en de cyclische daling van het gebruik van het stelsel voor tijdelijke werkloosheid om economische redenen in de zomer. In de praktijk is er vaak geen sprake van een daling van het gebruik, maar van een wettelijke overgang van het ene stelsel voor tijdelijke werkloosheid naar het andere: wanneer een bedrijf in jaarlijkse sluiting gaat, kan/moet het zijn werknemers als tijdelijk werkloos aanmelden op grond van “jaarlijkse vakantie”.

Grafiek 3.VII, hoewel beperkt tot middelgrote ondernemingen en zonder onderscheid tussen de categorieën gebruikers van het stelsel¹⁰, laat al vrij duidelijk zien dat de reden “collectieve sluiting: jaarlijkse vakantie” (de roze vlakken in de grafiek) de dalen die overeenkomen met een lagere inzet van economische tijdelijke werkloosheid tijdens de zomermaanden tendeert af te vlakken.

¹⁰ De omvang van de te combineren gegevens laat het momenteel niet toe om de verschillende redenen voor tijdelijke werkloosheid over de volledige populatie heen te kruisen.

Gemiddeld maandelijks aantal dagen tijdelijke werkloosheid om economische redenen zonder en met de reden “collectieve sluiting” van middelgrote ondernemingen van 2012 tot 2019

Gra. 3.VII

Afgezien van de redenen “slechte weersomstandigheden” en “collectieve sluiting” hebben bedrijven zeer sporadisch en onder specifieke omstandigheden andere redenen aangevoerd. De gevallen van ‘overmacht’ en “overmacht om medische redenen” betreffen ongeveer 5% van de werkgevers¹¹.

Het onderscheiden van de in dit hoofdstuk beschreven trajecten roept de vraag op in welke mate zij samenhangen met kenmerken van ondernemingen en met latere gebeurtenissen zoals herstructureringen of faillissementen. Deze vraag staat centraal in de volgende hoofdstukken.

¹¹ Voor meer details over deze redenen gelieve naar de RVA-studie van 2024 op te richten (Nuyts & Votquenne, 2024)

4

PROFIELKENMERKEN VAN DE WERKGEVERS

Nu de dynamiek van het gebruik van het stelsel in hoofdstuk 3 is belicht en beschreven, is het belangrijk om deze in relatie te brengen met de belangrijkste kenmerken van de betrokken ondernemingen. In dit hoofdstuk worden achtereenvolgens de grootte, de sector en de leeftijd van de onderneming besproken.

Dit hoofdstuk heeft tot doel na te gaan in welke mate de vastgestelde gebruikstrajecten samenhangen met structurele kenmerken van ondernemingen. Door trajecten te kruisen met grootte, sector en leeftijd wordt nagegaan of bepaalde gebruiksvormen systematisch voorkomen bij specifieke profielen van werkgevers.

4.1

Grootte van de onderneming

In dit deel focussen we op de verschillen tussen de ondernemingen volgens duurtijd en intensiteit van het gebruik van economische tijdelijke werkloosheid naargelang de grootte van de onderneming. Omdat ondernemingen doorheen hun levensloop (en dus ook in de opvolgperiode) kunnen groeien of inkrimpen, kozen we in deze analyse voor de maximale grootte die de bedrijven aannemen tijdens hun periode van economische tijdelijke werkloosheid.

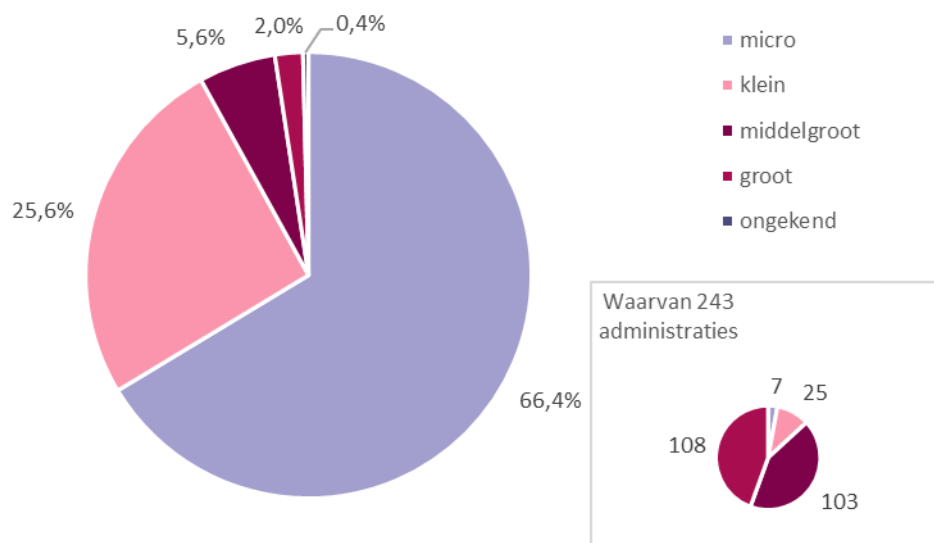
Grafiek 4.1 toont hoe de populatie van 60.363 werkgevers is verdeeld, op basis van hun omvang. Hoewel micro-ondernemingen (minder dan 10 werknemers) ongeveer 95% van alle ondernemingen in de Belgische economie vertegenwoordigen (Statbel, 2025), maken ze slechts 66% uit van de populatie van ondernemingen die een beroep hebben gedaan op tijdelijke economische werkloosheid. Omgekeerd zijn grotere ondernemingen oververtegen-

woordigd: kleine ondernemingen (10 tot 49 werknemers) maken 26% van de populatie uit, middelgrote ondernemingen (50 tot 199 werknemers) 6% en grote ondernemingen (meer dan 200 werknemers) 2%. Voor minder dan 1% van de populatie ontbrak de informatie.

De kleine grafiek rechtsonder in grafiek 4.1 focust op de 243 werkgevers die overheidsinstanties zijn. De reden waarom dit wordt benadrukt, is dat deze specifieke groep oververtegenwoordigd is in de categorieën van middelgrote en grote ondernemingen. Het gaat hier echter om beperkte gebruikers van het systeem: zij vertegenwoordigen samen slechts 422 budgettaire eenheden over de gehele periode, verdeeld over een gemiddelde van 6 maanden gebruik van het stelsel, cijfers die ver onder het gemiddelde liggen. Bijgevolg drukt deze eerder marginale groep de gemiddelde gebruikscijfers, met name die van grote ondernemingen.

Verdeling van de ondernemingen met economische tijdelijke werkloosheid naar maximale grootte

Gra. 4.1

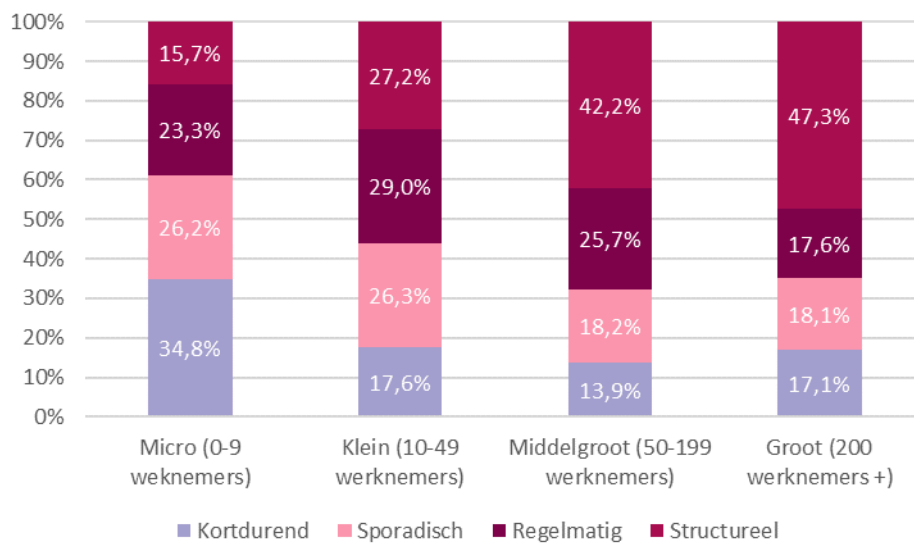

Met betrekking tot de duurtijd van de periode zijn er duidelijke verschillen naar grootte van de onderneming (zie grafiek 4.II). Bij micro-ondernemingen zijn 34,8% van de trajecten “kortdurend”, terwijl het percentage voor de andere categorieën onder de 20% ligt. Het percentage “sporadisch” bedraagt voor de micro en kleine ondernemingen ongeveer 26%, terwijl dit bij de categorieën middelgroot en groot 18% bedraagt. De trajecten van “regelmatig” gebruik vertegenwoordigen tussen 17,6% en 29,0% van de trajecten en komen vaker voor bij kleine en middelgrote ondernemingen. Ten slotte bedraagt het aandeel van structurele trajecten 15,7% bij micro-ondernemingen, terwijl het 42,2% bedraagt bij middelgrote ondernemingen en 47,3% bij grote ondernemingen.

Hoewel dit op het eerste gezicht misschien opvallend lijkt, is deze prevalentie van structureel gebruik van tijdelijke werkloosheid bij grote werkgevers veel logischer dan wanneer dit bij kleine ondernemingen zou worden waargenomen. Zoals vermeld in hoofdstuk 2 baseren we ons namelijk uitsluitend op het ondernemingsnummer, zonder kennis te hebben van het aantal vestigingen of de omvang van de activiteiten van de betrokken onderneming. Grotere ondernemingen hebben echter meer kans op meerdere vestigingen, en daardoor grotere geografische dekking en interacties met factoren die samengaan met een grotere kans op blootstelling aan situaties waarin men beroep moet doen op tijdelijke werkloosheid.

Verdeling van ondernemingen volgens grootte en categorie

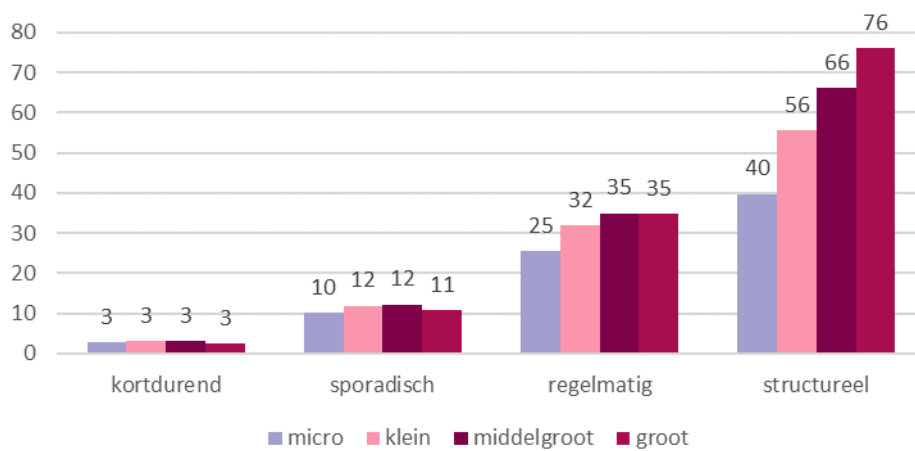
Gra. 4.II

Het gemiddeld aantal maanden economische tijdelijke werkloosheid verschilt nauwelijks naar grootte voor de categorieën “kortdurend” en “sporadisch”. Er begint zich een stijgende trend af te tekenen in de categorie “regelmatig” en er is een duidelijk positief verband tussen de omvang van de onderneming en de duur van het beroep op tijdelijke economische werkloosheid in de categorie “structureel”.

Gemiddeld aantal maanden economische tijdelijke werkloosheid volgens categorie en grootte

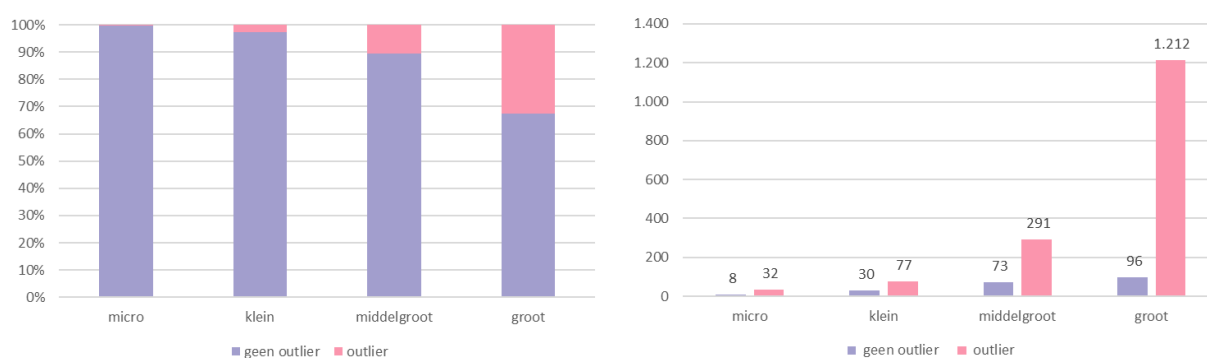
Gra. 4.III

Ook de intensiteit van het gebruik van economische tijdelijke werkloosheid hangt samen met de grootte van de ondernemingen. In grafiek 4.IV is zichtbaar dat het aandeel outliers stijgt, hoe groter de ondernemingen. In de lijn van de verwachtingen toont grafiek 4.IV dat de hoogte van het aantal werknemers in een onderneming samenhangt met de hoogte van het gemiddeld totaal aantal budgettaire eenheden in die onderneming.

Verdeling van aandeel outliers en aantal budgettaire eenheden naar grootte

Gra. 4.IV

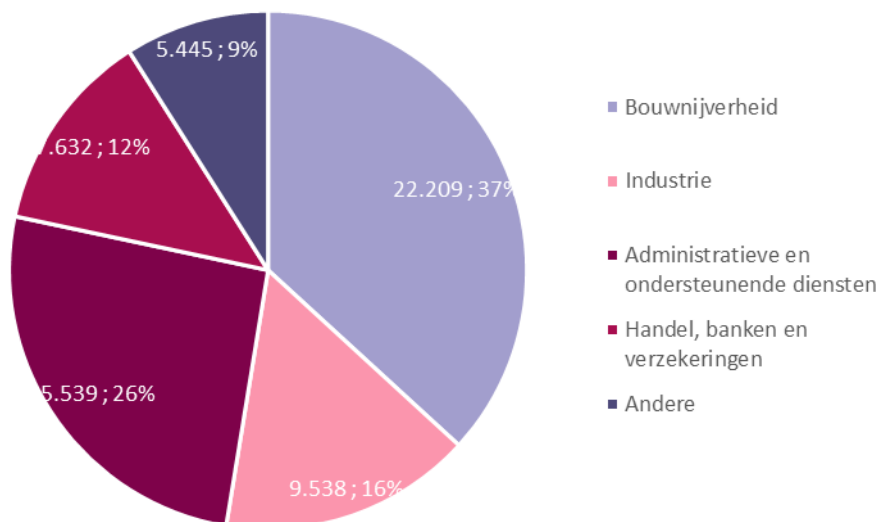

4.2 Sector

Van alle werkgevers die in de periode 2012-2019 beroep doen op economische tijdelijke werkloosheid, behoort 37% tot de bouwnijverheid, 26% tot de diensten en 16% tot de industrie. De handel omvat 12% van de werkgevers en 9% behoort tot de andere sectoren.

Verdeling van de ondernemingen met economische tijdelijke werkloosheid naar sector

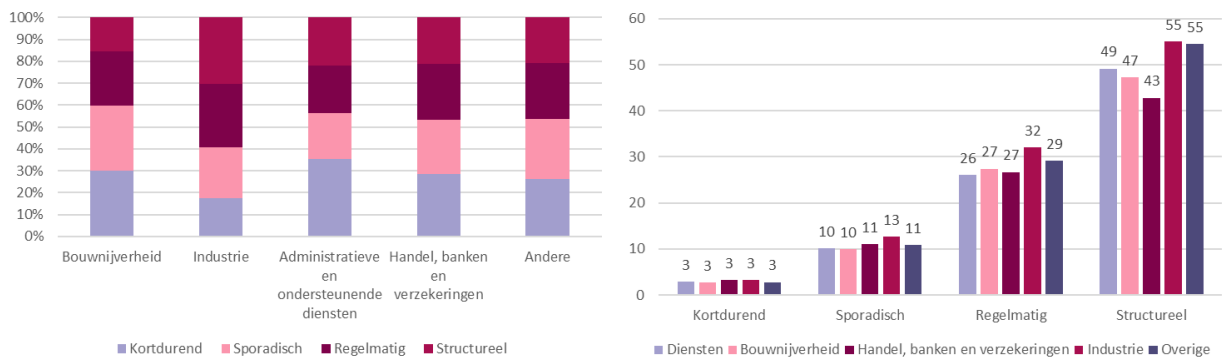
Gra. 4.V

Zoals aangetoond in grafiek 4.VI, verschilt de industrie opvallend van de andere sectoren met betrekking tot de duurtijd van de periode economische tijdelijke werkloosheid. De aandelen van de categorieën “structureel” en “regelmatig” zijn veel groter dan voor de andere sectoren. Ook het gemiddeld aantal maanden economische tijdelijke werkloosheid is binnen elk van de categorieën het hoogst voor de industrie.

Verdeling van ondernemingen per categorie naar sector en gemiddeld aantal maanden economische tijdelijke werkloosheid

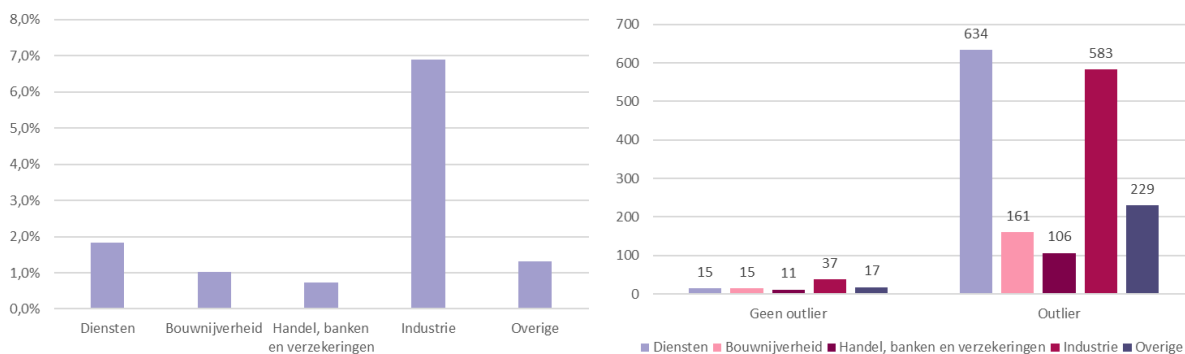
Gra. 4.VI

Niet alleen is de duurtijd van de periode in de tijdelijke werkloosheid langer voor de industrie, de sector kent ook een opvallend groter aandeel outliers in vergelijking met de andere sectoren. Binnen de dienstensector, de sector met het tweede grootste proportie outliers, is er de subsector 'Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening' waarvan 12% van de werkgevers met economische tijdelijke werkloosheid outliers zijn. Dit betreft meer bepaald de maatwerkbedrijven, die zeer afhankelijk zijn van de industrie. Deze subsector, tesamen met de subsector 'Administratieve en ondersteunende diensten' (2,3% outliers), zorgen voor een zeer hoog gemiddeld totaal aantal budgettaire eenheden voor de dienstensector. Ook bij de industrie ligt dit aantal zeer hoog.

Aandeel outliers naar sector en gemiddelde totaal aantal budgettaire eenheden naar sector

Gra. 4.VII

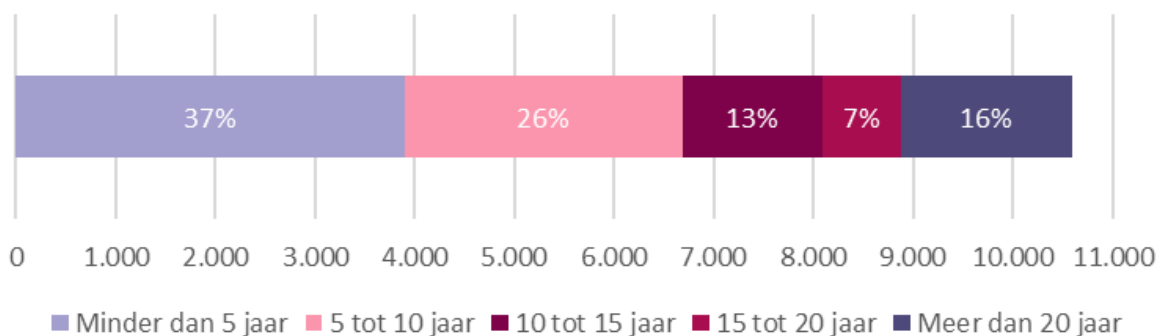
4.3

Leeftijd van de onderneming

Ten slotte bekijken we de leeftijd van de onderneming. Statbel publiceert cijfers over het jaarlijkse aantal faillissementen op basis van de leeftijd van de ondernemingen. In dit hoofdstuk nemen we de faillissementscijfers van 2019 (grafiek 4.VIII) als vergelijkingsbasis.

Faillissementen in 2019 in functie van de leeftijd van de onderneming

Gra. 4.VIII

Bron: Statbel (Statbel, 2008-2023)

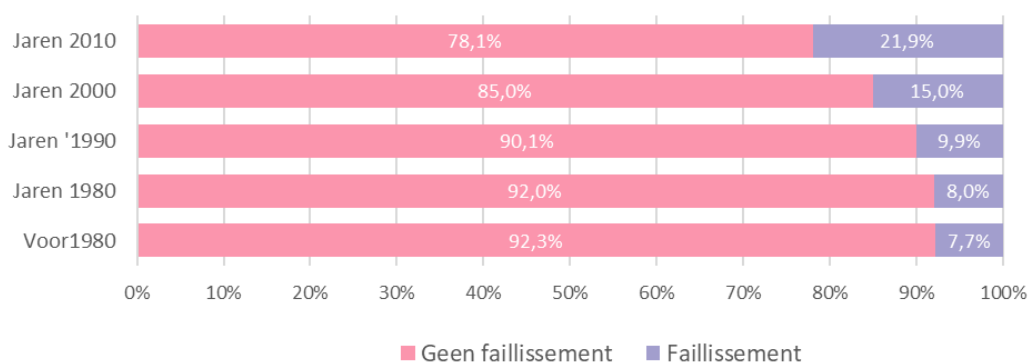
Zoals uit de grafiek blijkt, zijn de eerste jaren van het bestaan van een onderneming veruit het meest kritiek: 37% van de failliete ondernemingen in 2019 was minder dan 5 jaar oud. Hoewel dit niet in de grafiek wordt weergegeven, gaat het in de overgrote meerderheid van de gevallen om micro-ondernemingen. Statbel stelt bovendien dat het gemiddelde overlevingspercentage van bedrijven jonger dan 5 jaar in 2019 63,5% bedroeg (Statbel, 2008-2023). De vraag die we ons hier kunnen stellen is: kan het gebruik van tijdelijke werkloosheid helpen om deze hindernis te nemen en het overlevingspercentage van jonge bedrijven te verbeteren?

Het feit dat onze studie betrekking heeft op een periode van 8 jaar en niet op een bepaald boekjaar, beperkt de vergelijkingsmogelijkheden. Door onze populatie te rangschikken per decennium op basis van het jaar van oprichting van de onderneming, kunnen we echter een vrij sprekend beeld krijgen van het overlevingspercentage van de gebruikers van tijdelijke werkloosheid om economische redenen, afhankelijk van de leeftijd van de werkgever.

Grafiek 4.IX maakt een onderscheid tussen het aantal faillissementen tijdens de referentieperiode op basis van het decennium waarin de ondernemingen zijn opgericht. Hieruit blijkt dat hoe jonger ondernemingen zijn, hoe hoger het aantal faillissementen (en alleen faillissementen, die slechts een deel van de beëindigingen van activiteiten vertegenwoordigen). Het fenomeen dat we in de statistieken van Statbel kunnen vaststellen, is dus ook duidelijk zichtbaar bij de gebruikers van tijdelijke werkloosheid. Wordt het verzacht door het gebruik van het stelsel? Met deze benadering kunnen we daar niet zeker van zijn, maar de vraag verdient ongetwijfeld nader onderzoek aan de hand van een meer uitgebreid onderzoek met een andere methodologie.

Faillissementspercentage van werkgevers die tussen 2012 en 2019 een beroep hebben gedaan op tijdelijke werkloosheid om economische redenen, naar het decennium waarin het bedrijf is opgericht

Gra. 4.IX

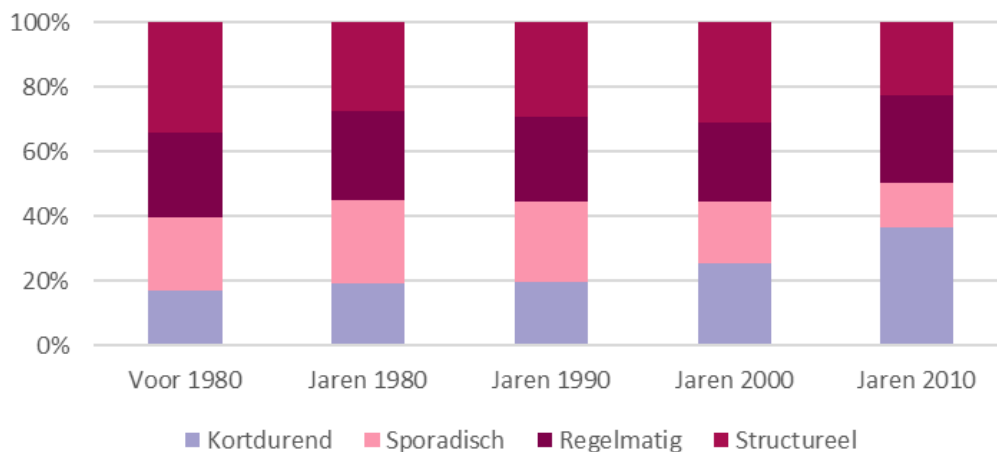

In dit subhoofdstuk kunnen we ook nagaan of het gebruik van tijdelijke werkloosheid wordt beïnvloed door de leeftijd van de onderneming. Grafiek 4.X geeft ons een beeld van de situatie.

We zien dat het structurele gebruik van het stelsel vaker voorkomt bij oudere ondernemingen. Omgekeerd maken jongere ondernemingen vaker gebruik van kortdurende tijdelijke werkloosheid, een fenomeen dat reeds werd gesuggereerd door de type-trajecten in grafiek 3.II en dat nadien gepaard gaat met een hoge ratio van stopzettingen van de activiteit. Het aandeel van de categorie “regelmatig” blijft vrijwel ongewijzigd, ongeacht de leeftijd van de onderneming.

Verdeling van het gebruik van tijdelijke werkloosheid om economische redenen naar het decennium waarin het bedrijf werd opgericht

Gra. 4.X

Samengenomen tonen deze profielanalyses aan dat het gebruik van tijdelijke werkloosheid sterk contextgebonden is. Dit toont het belang ervan aan om intensiteit en impact niet los te interpreteren van de structurele positie van ondernemingen binnen de economie.

5

INTERACTIE MET HERSTRUCTURERING, FAILLISSEMENT EN ANDERE STOPZETTING VAN ACTIVITEIT

Dit hoofdstuk bouwt voort op de in de vorige hoofdstukken geïdentificeerde gebruikstrajecten en onderzoekt hoe deze zich verhouden tot uitkomsten zoals faillissement en herstructurering. Het doel is om na te gaan in welke mate de waargenomen trajecten aanwijzingen bieden over de bufferfunctie van tijdelijke werkloosheid op werkgeversniveau. Deze analyse vormt daarmee een rechtstreeks antwoord op de eerste centrale onderzoeksvraag van deze studie.

5.1 Algemene cijfers

Dankzij kruising met data van het FSO en de FOD WASO kunnen we ondernemingen identificeren die een sluiting met banenverlies (faillissement) en/of een herstructurering doormaken.

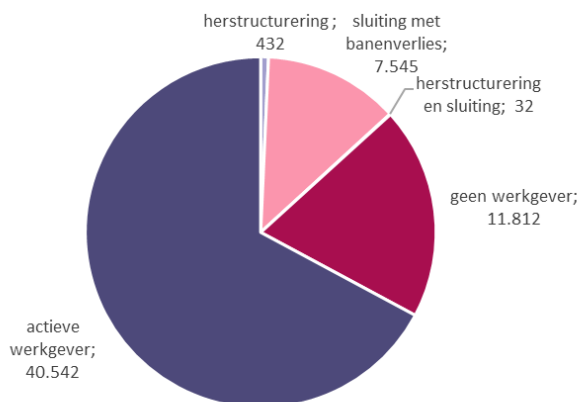
In de periode 2012-2019 hebben twee op de drie ondernemingen die gebruik hebben gemaakt van tijdelijke economische werkloosheid hun activiteiten na de periode van tijdelijke economische werkloosheid voortgezet en zijn ze werkgever gebleven. Het resterende derde deel is verdeeld over bedrijven die niet langer werkgever zijn (ongeveer 20%) en bedrijven die failliet zijn gegaan met verlies van banen (ongeveer 13%).

Door de gegevenskruising met data over economische tijdelijke werkloosheid weten we dat 23% van de ondernemingen die een faillissement kennen met banenverlies in de periode 2012 – 2022 beroep heeft gedaan op economische tijdelijke werkloosheid in de periode 2012-2019. Er is een groot verschil naargelang het banenverlies. Hoe meer werknemers betrokken zijn bij het faillissement, hoe hoger het aandeel ondernemingen dat ook economische tijdelijke werkloosheid heeft genoten.

Op basis van de gegevens van FOD WASO kan worden vastgesteld dat ongeveer één op de twee bedrijven die een herstructurering hebben ondergaan, gebruik hebben gemaakt van tijdelijke economische werkloosheid. Deze herstructureringen blijven relatief zeldzaam in de context van de studie: 432 van de 60.363 bedrijven die een beroep hebben gedaan op tijdelijke werkloosheid, hebben een of meerdere herstructureringen ondergaan, en 32 andere hebben zowel een herstructurering als een sluiting ondergaan.

Verdeling van de ondernemingen met economische tijdelijke werkloosheid naar groep met economische moeilijkheden

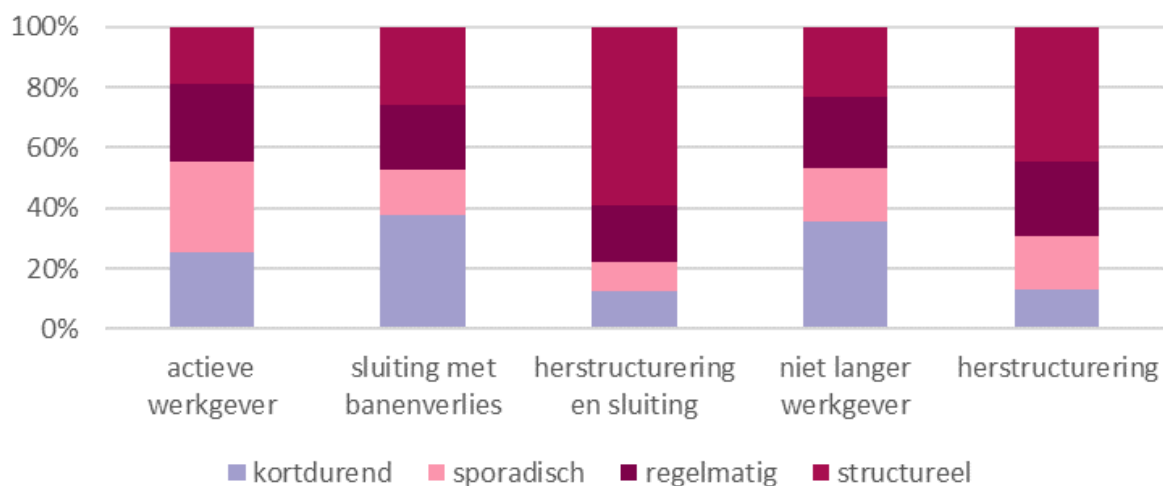
Gra. 5.1

De vijf groepen die in grafiek 5.I zijn geïdentificeerd op basis van hun situatie aan het einde van de periode, hebben op zeer uiteenlopende wijze gebruik gemaakt van het stelsel voor tijdelijke werkloosheid om economische redenen. Dit is te zien in grafiek 5.II.

Verdeling van werkgevers naar categorie en groep

Gra. 5.II

Op basis van deze grafiek maken we drie opmerkingen:

- Bedrijven die nog actief zijn en geen grote veranderingen hebben ondergaan, hebben veel vaker dan andere bedrijven sporadisch gebruik gemaakt van tijdelijke werkloosheid (ter herinnering: minder dan 33% van de tijd tijdens de gebruiksperiode).
- Kortdurende gebruikers komen bijzonder veel voor bij faillissementen en stopzettingen van de activiteit. We zullen op dit fenomeen terugkomen in hoofdstuk 5.4.
- Bedrijven die een of meerdere herstructureringen hebben ondergaan, al dan niet gevolgd door een sluiting, vertonen een zeer hoog percentage “structureel” gebruik van tijdelijke werkloosheid. 22,1% van hen behoort tot de langdurige structurele gebruikers zoals beschreven in hoofdstuk 3.3.

Deze laatste vaststelling brengt ons ertoe om dieper in te gaan op het geval van herstructureringen.

5.2

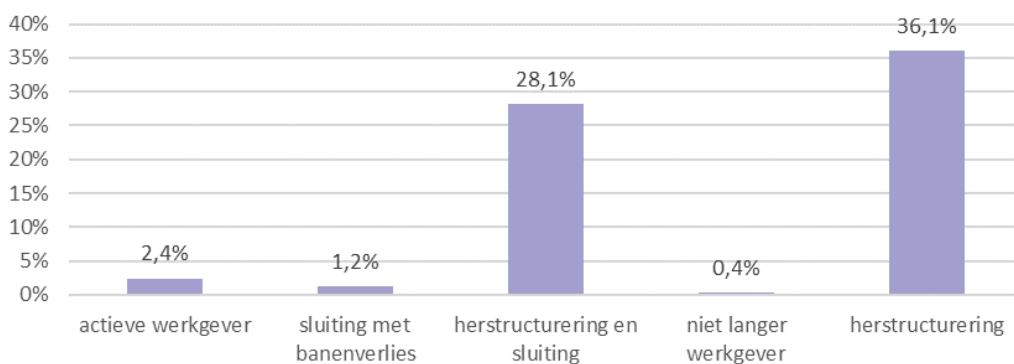
Tijdelijke werkloosheid en herstructureringen

Grafiek 5.III geeft het percentage uitschieters weer op basis van de situatie van de gebruiker aan het einde van de periode. Binnen de groep van 464 ondernemingen die herstructureren is 36,1% geïdentificeerd als outlier (28,1% voor de de die later slo-ten). Voor de andere groepen ligt dit percentage op 2,4% of minder. Herstructureringen lijken dus in

vele gevallen samen te gaan met een grote nood aan economische tijdelijke werkloosheid.

Aandeel outliers per groep

Gra. 5.III

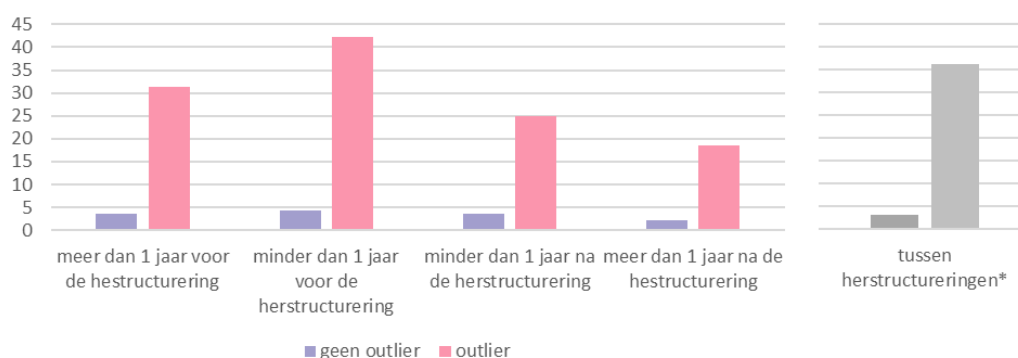
Gezien hun specifieke karakter verdient deze groep werkgevers die minstens één herstructurering hebben meegemaakt bijzondere aandacht. We wilden dan ook weten welke dynamiek er bestond tussen het gebruik van tijdelijke werkloosheid en herstructurering en in hoeverre dit de spanning binnen het bedrijf verlichtte. Zo toont grafiek 5.IV het gemiddeld aantal budgettaire eenheden per maand in verschillende fases voor en na de herstructurering¹². Het gemiddeld aantal budgettaire eenheden ligt voor zowel outliers als niet-outliers het hoogst voor de herstructurering, met een piek in de 12 maanden voor de herstructurering. In de 12 maanden erna zien we een niveau dat nog altijd hoog ligt en op ongeveer deze hoogte ligt als de fase meer dan 1 jaar ervoor. Pas na meer dan 1 jaar na de herstructurering zien we een duidelijke daling.

Helemaal rechts in de grafiek staat het bijzondere geval van de 29 ondernemingen die tijdens de referentieperiode meerdere opeenvolgende herstructureringen hebben ondergaan. De twee kolommen geven hun gebruik van tijdelijke werkloosheid tussen de herstructureringen weer. We zien dat het percentage zeer hoog is, zelfs onder de gebruikers buiten de uitschieters, wat erop wijst dat de situatie van het bedrijf na de eerste herstructurering niet is gestabiliseerd.

Sommige economen uiten kritiek op het stelsel voor tijdelijke werkloosheid om economische redenen omdat er een risico zou bestaan dat door het stelsel ondernemingen minder alert zijn voor, en minder reageren op marktontwikkelingen (Sels & Herremans, 2009). Hierdoor behouden ondernemingen hun personeelsbestand, waardoor ze in plaats van stapsgewijs enkele ontslagen door te voeren moeten overgaan tot een veel grotere collectieve ontslagronde wanneer de toestand onhoudbaar wordt. Zonder dat het mogelijk is om de rol van het beroep op economische tijdelijke werkloosheid in het beslissingsproces te schatten, blijkt dat slechts een zeer klein aandeel van de gebruikers van het stelsel daadwerkelijk een herstructurering heeft doorgevoerd: 1,8% van de groep langdurig, structurele gebruikers en slechts 0,8% van de totale populatie werkgevers die economische tijdelijke werkloosheid kent in de periode 2012-2019.

Gemiddeld aantal budgettaire eenheden per maand voor ondernemingen die herstructureren

Gra. 5.IV

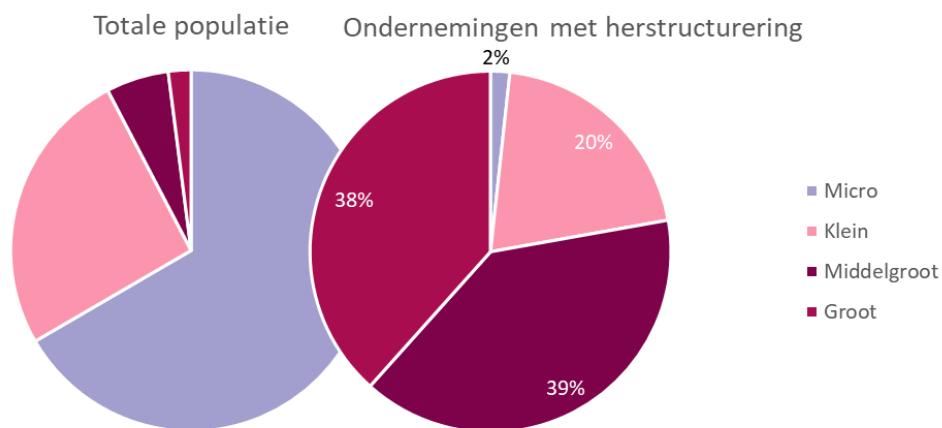

¹² Ook de maanden zonder gebruik worden in rekening gebracht (waarde "0").

Dit lage percentage kan gedeeltelijk worden verklaard door het feit dat voor herstructurering de nodige capaciteiten vereist zijn: micro-ondernemingen en, in mindere mate, kleine ondernemingen (ter herinnering: 92% van de gebruikers van het systeem) hebben a priori niet echt de nodige speelruimte voor een herstructurering, waardoor ze ondervertegenwoordigd zijn onder de 464 betrokken ondernemingen, terwijl met name middelgrote en grote ondernemingen sterk oververtegenwoordigd zijn, zoals blijkt uit grafiek 5.V hieronder. Een groot deel van de uitschieters van de grote ondernemingen bevindt zich trouwens in deze groep.

Verdeling naar bedrijfsgrootte van bedrijven die minstens één herstructurering hebben ondergaan ten opzichte van het totale aantal werkgevers dat gebruik heeft gemaakt van tijdelijke werkloosheid om economische redenen.

Gra. 5.V

5.3

Faillissementen en andere redenen voor stopzetting

Sinds het begin van deze analyse zien we in onze grafieken een groot deel van de bedrijven verdwijnen uit de registers omdat ze niet langer “werkgever” zijn. In totaal gaat het, zoals vermeld in hoofdstuk 5.1, om een derde van het totale aantal werkgevers dat in de periode 2012-2019 een beroep heeft gedaan op tijdelijke werkloosheid om economische redenen, ofwel 19.821 werkgevers om precies te zijn. Het is tijd om ons te concentreren op deze zeer belangrijke groep

Tot nu toe hebben we voorzichtig de term ‘inactief als werkgever’ gebruikt om deze brede categorie geheel of gedeeltelijk te omschrijven. Het zou namelijk onjuist zijn te veronderstellen dat al deze werkgevers failliet gaan of hun deuren sluiten. Feit is echter dat de RVA, afgezien van bedrijven die failliet zijn gegaan of zijn geherstructureerd met verlies

van banen, geen directe toegang heeft tot details over het einde van de activiteit van de werkgever.

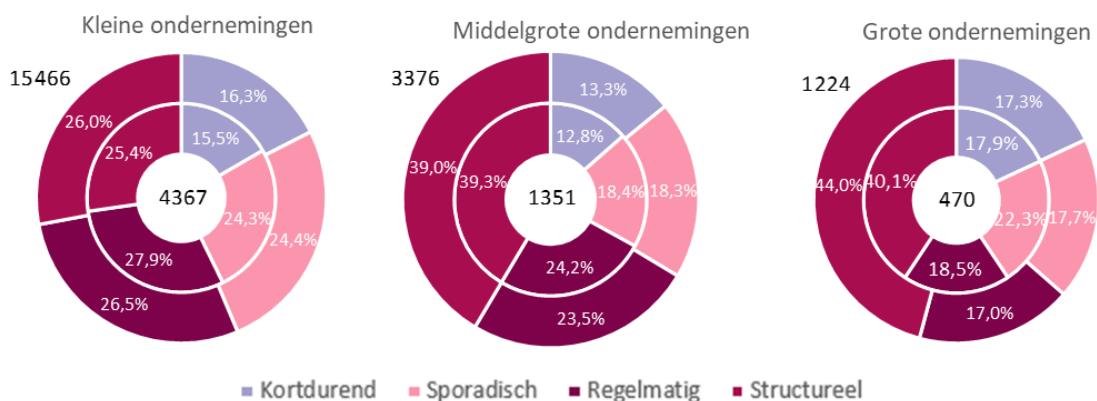
Om onze analyse van het verlaten van de werkgeversstatus te verfijnen, hebben we gewerkt op basis van een steekproefonderzoek op KBO-data van 6.188 ondernemingen, ofwel 10,2% van de totale onderzochte populatie. Micro-ondernemingen werden uit deze steekproef uitgesloten vanwege hun zeer sterke demografische volatiliteit, die wordt gekenmerkt door een hoog verloop en talrijke formele beëindigingen zonder daadwerkelijke economische beëindiging, wat het moeilijk maakt om vergelijkbare en economisch significante sluitingspatronen te identificeren.

De steekproef waarop we onze volgende observaties zullen baseren, is dan ook als volgt verdeeld:

		Steekproef		Populatie	Deel van de doelgroep
Micro-ondernemingen	0-9 werknemers	0	sur	40055	0,0%
Kleine ondernemingen	10-49 werknemers	4367	sur	15466	28,2%
Middelgrote ondernemingen	50-199 werknemers	1351	sur	3376	40,0%
Grote ondernemingen	200-1000+ werknemers	470	sur	1224	38,4%

Vergelijking tussen de doelgroep (binnenste cirkel) en de totale populatie van gebruikers van economische tijdelijke werkloosheid (buitenste cirkel) van 2012 tot 2019.

Gra. 5.VI

Grafiek 5.VI laat zien dat onze steekproef representatief is voor het gebruiksgedrag van de gehele bevolking.

Op basis van deze grote steekproef willen we trends naar voren brengen in de dynamiek van het voortbestaan of verdwijnen van bedrijven op basis van hun omvang, wat, zoals we zullen zien, een bepalend criterium is.

Alvorens de resultaten te evalueren, moeten eerst de verschillende vormen van bedrijfsbeëindiging worden geïdentificeerd. Voor onze analyse hebben we deze gerangschikt van meest gezonde tot meest schadelijke wat betreft de gevolgen voor het personeel (niet alleen het verlies van banen, maar ook bijvoorbeeld overplaatsingen, verplaatsingen, enz.) wat het volgende oplevert:

- **Fusie:** heeft vaak een strategisch karakter; de impact ervan is soms negatief, maar kan ook neutraal of zelfs positief zijn.
- **Splitsing:** heeft tot doel de organisatie te reorganiseren. Heeft over het algemeen een gematigde impact op de werkgelegenheid.
- **Vrijwillige liquidatie:** vormt een gecontroleerde beëindiging van de activiteiten. Er is echter meestal sprake van banenverlies, maar de verplichtingen van de werkgever worden nagekomen.
- **Rechterlijke ontbinding:** is een administratieve sanctie die vergelijkbaar is met faillissement; er is sprake van een abrupte beëindiging voor de werknemers (die hiervoor in bepaalde gevallen beroep kunnen doen op een tussenkomst vanuit het FSO).
- **Faillissement:** is sociaal zeer schadelijk; de werkgever is insolvent. Het personeel kan niet rekenen op de wettelijke vergoedingen en komt ten laste van het FSO.

In de grafieken van dit hoofdstuk worden gerechtelijke ontbinding¹³ en faillissement onder één noemer “faillissement” gebracht, aangezien ze ongeveer dezelfde gevolgen hebben. We doen hetzelfde met fusies en splitsingen, ook al heeft de tweede mogelijk zwaardere gevolgen in termen van banenverlies.

Een ander bijzonder kenmerk van dit hoofdstuk is dat we via onze steekproef een overzicht geven van de evolutie van de situatie tot op heden (situatie in september 2025) om enerzijds op basis van hun status te bekijken of de bedrijven die van het stelsel gebruikmaken de coronacrisis al dan niet hebben doorstaan en om anderzijds na te gaan of ze na afloop van de analyseperiode nog steeds gebruikmaken van het stelsel.

¹³ De gerechtelijke ontbindingen komen in de praktijk zeer zelden voor en maken slechts een verwaarloosbaar klein percentage van de stopzettingen van activiteit uit.

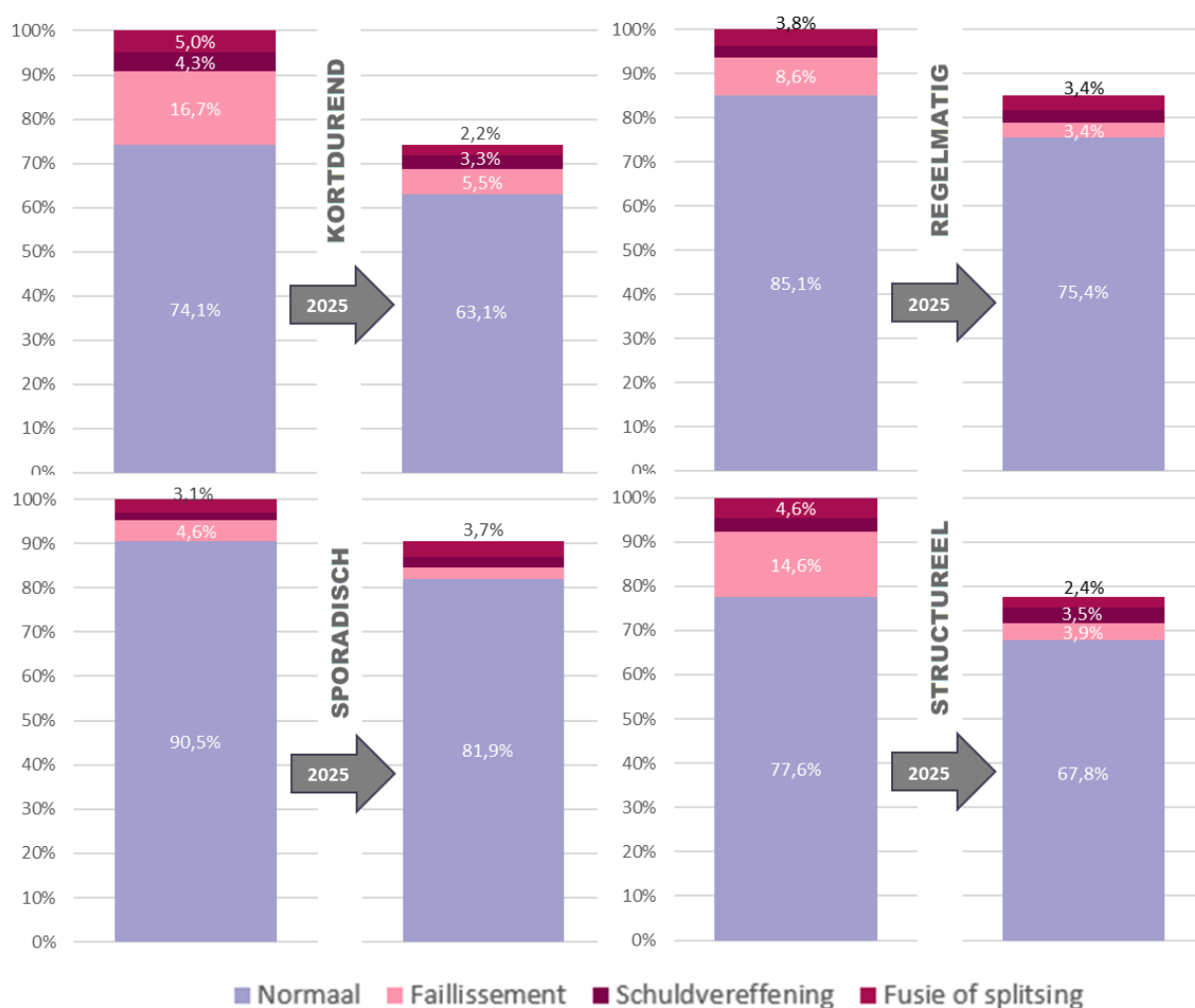
5.3.1

Overlevingsratio van kleine ondernemingen

4.367 kleine ondernemingen behoren tot onze doelgroep. De grafieken in 5.VII werken allemaal volgens hetzelfde model: in de linkerkolom staat de situatie zoals die tijdens de referentieperiode en uiterlijk in december 2019 is geregistreerd; in de rechterkolom staat de situatie van dezelfde werkgevers zoals die uiterlijk in september 2025 is geregistreerd.

Situatie van kleine ondernemingen eind 2019 en in 2025, volgens de intensiteit van het gebruik van het stelsel van economische tijdelijke werkloosheid.

Gra. 5.VII

Van de vier groepen die zijn gedefinieerd op basis van de duur en de intensiteit van het gebruik van het stelsel, vallen de categorieën “kortdurend” en “structureel” op door een hoger percentage sluitingen, voornamelijk faillissementen, in de referentieperiode. Het aantal stopzettingen van de activiteiten daalt voor de recentere periode tussen 2020 en 2025, maar blijft hoger voor deze twee categorieën, die respectievelijk nog 11,0% (van 74,1% naar 63,1%) en 9,8% (van 77,6% naar 67,8%) van de aanvankelijk actieve ondernemingen verliezen.

De situatie lijkt stabiel voor de twee andere groepen. In september 2025 is 81,9% van de ondernemingen die “sporadisch” gebruik hebben gemaakt van tijdelijke werkloosheid nog steeds actief. Het overlevingspercentage van ondernemingen die “regelmatig” gebruik hebben gemaakt van het stelsel ligt tussen beide in: drie op de vier ondernemingen zijn nog steeds actief.

In deze grafieken is het type beëindiging van de activiteit belangrijk: we merken op dat voor bedrijven met minder dan 50 werknemers faillissement, de sociaal meest schadelijke beëindiging, domineert, terwijl liquidaties relatief zeldzaam zijn.

5.3.2

Overlevingsratio van ondernemingen met een gemiddelde grootte

Onze analyse heeft hier betrekking op 1.351 middelgrote werkgevers (50 tot 199 werknemers). De grafieken in 5.IX moeten op dezelfde manier worden gelezen als de grafieken in 5.3.1: links de situatie zoals die eind 2019 werd geregistreerd, rechts de situatie van de resterende ondernemingen in september 2025.

Situatie van middelgrote ondernemingen eind 2019 en in 2025, volgens de intensiteit van het gebruik van het stelsel van economische tijdelijke werkloosheid.

Gra. 5.VIII

In vergelijking met kleine ondernemingen hebben middelgrote ondernemingen over het algemeen een hogere overlevingskans. Toch zien we hetzelfde patroon: de categorieën “kortdurend” en “structureel” vertonen een relatief hoog uitvalpercentage en de categorieën “sporadisch” en “regelmatig” vertonen een grotere stabiliteit, met name de groep van sporadische gebruikers.

Sluitingen wegens faillissement domineren opnieuw de typologie van de uitstroom, maar splitsingen en fusies nemen een steeds grotere plaats in.

5.3.3

Overlevingsratio van grote ondernemingen

470 grote ondernemingen behoren tot onze steekproef, wat neerkomt op bijna de helft van de totale populatie die in deze studie wordt onderzocht. De grafieken 5.X tonen hoe hun situatie tussen 2012 en 2025 is geëvolueerd.

Situatie van grote ondernemingen eind 2019 en in 2025, volgens de intensiteit van het gebruik van het stelsel van economische tijdelijke werkloosheid.

Gra. 5.IX

In vergelijking met kleine en middelgrote ondernemingen heeft de groep van grote ondernemingen een bijzonder hoog overlevingspercentage, met minimaal 89% van de werkgevers die in 2025 nog actief zijn. In vergelijking met de andere groepen is er geen bijzondere trend waarneembaar wat betreft de duur of de intensiteit van het gebruik van tijdelijke werkloosheid om economische redenen. Integendeel, in dit stadium lijken de trajecten onafhankelijk te zijn van het gebruik van het stelsel voor tijdelijke werkloosheid.

Het aantal faillissementen is beperkt. Fusies en splitsingen komen relatief iets vaker voor. Liquidaties zijn bijzonder zeldzaam.

5.4

Bufferfunctie van de tijdelijke werkloosheid voor werkgevers

De analyses in dit hoofdstuk tonen aan dat het gebruik van tijdelijke werkloosheid om economische redenen niet los kan worden gezien van het bredere traject van ondernemingen. Zowel de duur en intensiteit van het gebruik als de eindstatus in het traject van de werkgever wijzen op het bestaan van verschillende gebruikslogica's, die samen een meer genuanceerd beeld geven van de rol van het stelsel.

Een eerste vaststelling betreft de verdeling van de gebruiksprofielen naar eindstatus van de onderneming. De analyse toont dat kortdurend gebruik van tijdelijke werkloosheid relatief oververtegenwoordigd is bij ondernemingen die uitstromen als werkgever, hetzij via een sluiting met banenverlies, hetzij doordat zij hun activiteit als werkgever stopzetten. Dit contrasteert met de groep ondernemingen die actief blijft en geen ingrijpende veranderingen ondergaat, waar vooral sporadisch en in mindere mate regelmatig gebruik domineert. Deze vaststelling suggereert dat een gevreesd effect van de tijdelijke werkloosheid, met name dat het zou worden ingezet als een langdurig mechanisme om structureel niet-levensvatbare ondernemingen kunstmatig in stand te houden, niet opgaat. We zien dat stopzetting van de activiteit als werkgever eerder samenhangt met acute of kortstondige economische spanningen die uiteindelijk niet konden worden opgevangen.

Een tweede, duidelijk onderscheiden patroon doet zich voor bij ondernemingen die één of meerdere herstructureringen doormaken. Deze groep vertoont een uitgesproken hoger aandeel structureel en intensief gebruik van tijdelijke werkloosheid, inclusief een sterk verhoogde aanwezigheid van uitschieters. De temporele analyse van het gebruik rond herstructureringen toont bovendien een piek in de maanden voorafgaand aan de herstructurering, gevolgd door een geleidelijke afname die pas meer dan een jaar nadien duidelijk wordt. Dit patroon is consistent met het gebruik van tijdelijke werkloosheid als overbruggingsinstrument tijdens diepgaandere aanpassingsprocessen, waarbij ondernemingen tijd trachten te winnen om structurele ingrepen door te voeren. Dit wijst erop dat tijdelijke werkloosheid in deze context niet fungeert als een mechanisme van verstarring of uitstel van een onafwendbaar faillissement, maar veeleer als een tijdelijk overbruggingsinstrument dat ondernemingen in staat stelt ingrijpende aanpassingsprocessen te begeleiden en te realiseren.

Tegenover deze risicoprofielen staat het feit dat ongeveer twee derde van de ondernemingen die tijdelijke werkloosheid om economische redenen gebruiken, hun activiteit als werkgever voortzetten. Binnen deze meerderheid wordt het stelsel in de regel kortdurend of sporadisch aangewend. Dit wijst erop dat tijdelijke werkloosheid voor een aanzienlijk deel van de gebruikers effectief functioneert als buffer tegen tijdelijke schokken, zonder automatisch te leiden tot langdurige afhankelijkheid of tot uitstroom van de arbeidsmarkt.

Gezamenlijk wijzen deze bevindingen erop dat tijdelijke werkloosheid om economische redenen verschillende, maar duidelijk onderscheiden functies vervult naargelang de context waarin zij wordt ingezet. Het stelsel fungeert enerzijds als een signaal van verhoogde kwetsbaarheid bij ondernemingen die uiteindelijk uitstromen, anderzijds als een expliciet overbruggingsmechanisme bij herstructureringen, en ten slotte als een effectieve stabiliserende buffer voor ondernemingen die geconfronteerd worden met tijdelijke economische tegenwind. Dat ongeveer twee derde van de gebruikers zijn activiteit als werkgever behoudt, en dat deze groep het stelsel doorgaans kortdurend of sporadisch inzet, wijst erop dat tijdelijke werkloosheid in veel gevallen daadwerkelijk bijdraagt tot het opvangen van schokken zonder te leiden tot uitstroom of faillissement. Hoewel de beschikbare gegevens geen sluitende causale uitspraak toelaten over het voorkomen van faillissementen, vormt de samenhang tussen gebruiksprofiel en bedrijfstraject een sterke indicatie dat het stelsel op bedrijfsniveau een dempend en stabiliserend effect uitoefent. Indien het stelsel structureel zou falen in zijn bufferfunctie, zouden de waargenomen gebruikspatronen en bedrijfs-trajecten er wezenlijk anders uitzien.

6

IMPACT VAN LANGDURIG, STRUCTUREEL GEBRUIK VAN TIJDELIJKE WERKLOOSHEID

Waar het vorige hoofdstuk focuste op de relatie tussen gebruikstrajecten en uitkomsten zoals faillissement en herstructurering, richt dit hoofdstuk zich op het langdurige en structurele gebruik van tijdelijke werkloosheid door werkgevers. Door dit gebruik voor het eerst systematisch te becijferen, wordt nagegaan in welke mate dergelijke trajecten kunnen worden begrepen in termen van efficiëntie en doelmatigheid van het stelsel. Daarmee sluit dit hoofdstuk aan bij de tweede centrale onderzoeksvraag van de studie. Dit hoofdstuk bouwt verder op de vaststelling dat structureel gebruik een reëel maar beperkt fenomeen is. Het doel is niet om dit gebruikstype disproportionele aandacht te schenken, maar wel om de kenmerken en context ervan beter te begrijpen in het licht van bestaande probleemstellingen in de literatuur.

In hoofdstuk 3.1 werden binnen de gebruikersgroep “structureel” 6.142 werkgevers (iets meer dan 9% van onze populatie) geïdentificeerd die een duurtijd van minstens 36 maanden in het stelsel economische tijdelijke werkloosheid kenden en die na die periode maximaal 5 maanden geen economische tijdelijke werkloosheid kenden. Het zijn deze werkgevers die als langdurige, structurele gebruikers zijn gehergroe-

peerd. Daarnaast zijn er 266 ondernemingen die daarenboven grote uitschieters zijn op vlak van het gebruik van tijdelijke werkloosheid in budgettaire eenheden.

De budgettaire impact van de groep langdurig, structurele gebruikers is aanzienlijk. In de periode van januari 2012 tot en met december 2019 werden er voor 1.362.100.977 EUR aan uitkeringen voor economische tijdelijke werkloosheid uitgekeerd aan werknemers van deze 6.142 werkgevers, ofwel 52,3% van het totale aantal sociale prestaties voor dit stelsel. Dit bedrag werd uitgekeerd aan 387.541 verschillende werknemers (45,6% van het totaal) en stemt overeen met 899.448 budgettaire eenheden (52,3% van het totaal voor economische tijdelijke werkloosheid). De groep van 266 grote outliers vertegenwoordigt 575.179.376 EUR aan tijdelijke werkloosheidsuitkeringen om economische redenen over de acht referentie jaren, ofwel 21,8% van het totale budget van het stelsel.

Op het eerste gezicht roept een dergelijke constatering vragen op: hoe kan een regeling die strikt als tijdelijk is gedefinieerd, langdurig worden toegepast? Om meer duidelijkheid te krijgen over dit specifieke gebruik en de interpretatie ervan te nuanceren, volgt een focus op de groep langdurig, structurele gebruikers en de grote outliers.

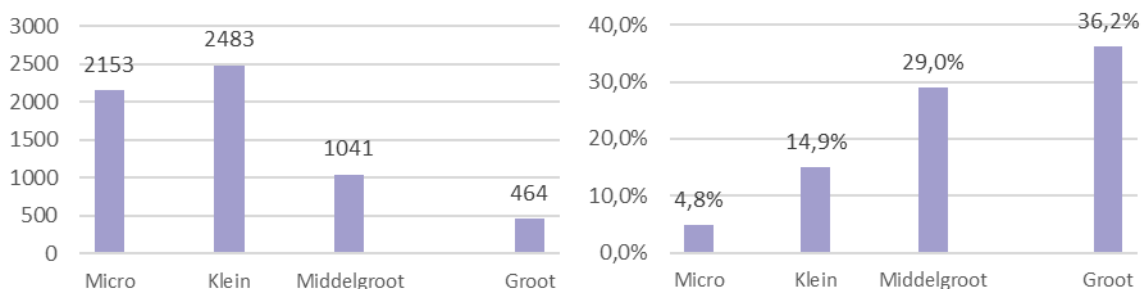
6.1

De langdurige, structurele gebruikers

Grafiek 6.I geeft inzicht in de grootte van de ondernemingen die tot de groep langdurig, structurele gebruikers behoren.

Aantal en aandeel van langdurige, structurele gebruikers per bedrijfsgrootte

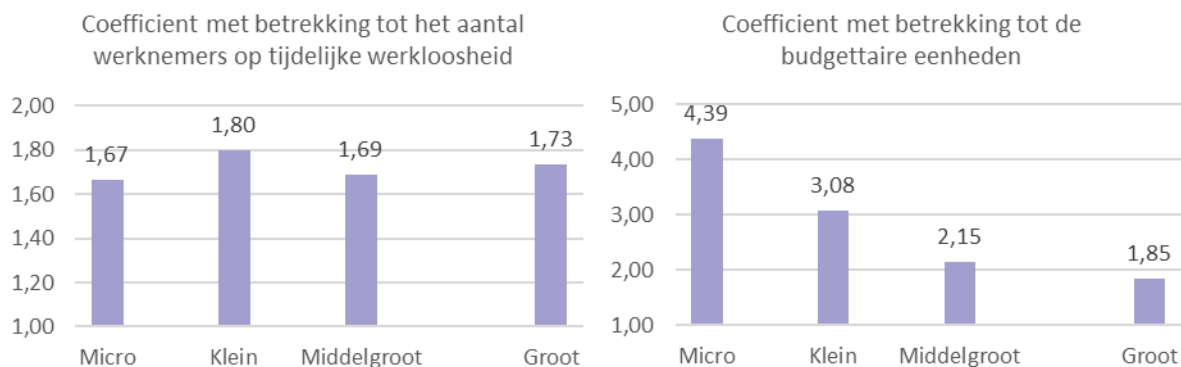
Gra. 6.I

Eerste vaststelling: hoewel een aantal kleine werkgevers te maken heeft met deze structurele langdurige werkloosheid, zijn het proportioneel gezien vooral middelgrote en grote ondernemingen die het vaakst gebruik maken van deze regeling. Zoals reeds vermeld in hoofdstuk 4.1 is dit logisch: hoe groter het bedrijf, hoe meer factoren er zijn die lokaal het gebruik van tijdelijke werkloosheid om economische redenen kunnen rechtvaardigen. Als blijkt dat dit gebruik beperkt blijft tot enkele werknemers en enkele dagen per maand, blijft het potentieel in overeenstemming met het doel van het stelsel en met de regelgeving. Laten we dus eens kijken naar het aantal betrokken werknemers en de kosten in budgettaire eenheden. Grafiek 6.II geeft een overzicht van de gemiddelde impact van dit langdurige gebruik in vergelijking met de algemene gemiddelden van de gebruikers in de periode 2012-2019.

Coëfficiënt van het gemiddelde aantal werknemers en het gemiddelde aantal budgeteenheden per structurele gebruiker op lange termijn ten opzichte van het algemene gemiddelde

Gra. 6.II

Hoewel het duidelijk is dat de hierboven vermelde waarden allemaal boven het gemiddelde liggen, zijn ze niet abnormaal. Ongeacht de omvang van de onderneming plaatsen langdurige structurele gebruikers tussen 1,67 en 1,80 keer meer werknemers in tijdelijke werkloosheid dan het gemiddelde van de gebruikers, en houden ze hen langer in werkloosheid, zoals blijkt uit de rechterkant van de grafiek via de waarden in budgettaire eenheden: de coëfficiënt schommelt tussen 1,85 keer meer voor grote ondernemingen en 4,39 keer meer voor micro-ondernemingen, die vertrekken van aanzienlijk bescheidener percentages.

In de meeste gevallen van langdurig structureel gebruik lijkt het gebruik van het stelsel relatief gezond te blijven. Hoewel er herhaaldelijk gebruik wordt gemaakt van het systeem, wijzen het aantal betrokken werknemers en het aantal aangevraagde werkloosheidsdagen niet direct op misbruik van het stelsel.

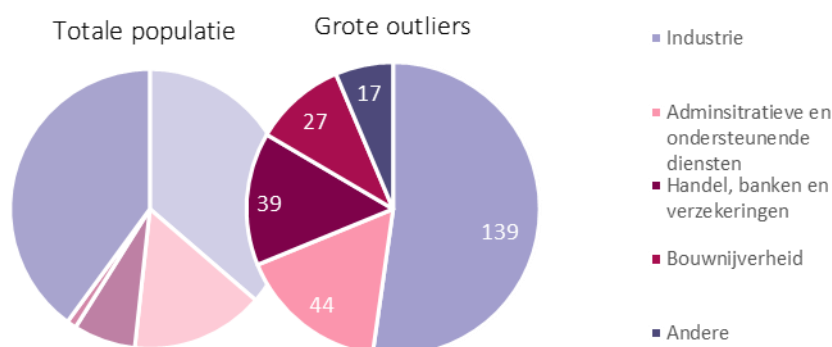
6.2

De grote outliers

Als we kijken naar het profiel van deze 266 uitschieters binnen de groep, krijgen we de volgende verdeling per sector (grafiek 6.III).

Verdeling per sector van de 266 grote outliers in vergelijking met de hele populatie

Gra. 6.III

Grote bedrijven in de industriële sector zijn het meest betrokken bij dit bijzonder intensieve gebruik van het stelsel. Daarna volgt de sector administratieve en ondersteunende diensten; hier gaat het voornamelijk om onderhoudspersoneel via uitzendbureaus en dienstencheques. De sector van de gezondheidszorg en sociale dienstverlening komt daarna, maar alleen wat betreft het onderdeel “sociale dienstverlening” en in dit geval meer bepaald de “maatwerkbedrijven”, die, zoals we al hadden opgemerkt in de RVA-studie over tijdelijke werkloosheid na de Covid-crisis (Nuyts & Votquenne, 2024), bijzonder gevoelig zijn voor economische schommelingen. Ten slotte behoren 27 van de 266 grote uitschieters tot de bouwsector en 17 tot een andere sector. Zoals uit de grafiek blijkt, wijkt deze verdeling sterk af van die van de totale gebruikerspopulatie.

Als we inzoomen op de grootste outliers, dan valt te bemerken dat de 10 grootste gebruikers van tijdelijke werkloosheid om economische redenen tussen 2012 en 2019 5% van het totale budget van het stelsel opgebruiken. Deze tien werkgevers zijn allemaal grote ondernemingen die behoren tot de industriële sector (7) en in mindere mate (3) tot de dienstensector. Toch moet worden opgemerkt dat de twee grootste gebruikers van het stelsel voor tijdelijke werkloosheid niet behoren tot de groep langdurig, structurele gebruikers van tijdelijke werkloosheid. Duur is dus niet noodzakelijk synoniem met intensiteit.

Met betrekking tot het traject van de 266 grote outliers kunnen we het volgende vaststellen:

- In september 2025 hadden 35 hun activiteiten stopgezet, waarvan 20 via een faillissements-procedure (7,5% van de groep), 6 via liquidatie en 12 via fusie;
- 48 hebben een of meerdere herstructureringen ondergaan, ofwel 18% van de groep;
- 18 hebben een tweede herstructurering ondergaan (vaak na de coronacrisis) en 9 hebben minstens drie herstructureringen ondergaan;
- 5 van de geherstructureerde bedrijven zijn uiteindelijk failliet gegaan (en behoren dus tot de 20 hierboven genoemde bedrijven).
- 231 bedrijven zijn momenteel normaal actief, ofwel 87% van het totaal.

Uit deze cijfers kunnen we bepaalde trends afleiden.

Ten eerste is het overlevingspercentage vrij hoog: gezien hun intensieve structurele gebruik van tijdelijke werkloosheid om economische redenen, zou men een groter aantal sluitingen onder deze uitschieters verwachten, met name faillissementen. We zien echter dat 18% van onze grote outliers een of meerdere herstructureringen hebben doorgevoerd, wat 9 keer meer is dan het gemiddelde van de gebruikers van het stelsel. Dat is een aanzienlijk aantal. Zoals we echter in hoofdstuk 5.2 hebben gezien, gaat herstructurering lang niet altijd gepaard met het stopzetten van het gebruik van tijdelijke werkloosheid. In de meeste gevallen blijven bedrijven in de maanden of zelfs jaren na de herstructurering gebruikmaken van het stelsel voor tijdelijke werkloosheid, voordat ze zich stabiliseren of uiteindelijk hun activiteiten moeten stopzetten. Van de 34 bedrijven die in hoofdstuk 6.1 zijn geïdentificeerd als bedrijven die zowel een herstructurering als een sluiting hebben ondergaan, behoren er 5 tot de groep van grote uitschieters.

Hoewel het overlevingspercentage binnen deze specifieke groep hoog is, blijft het gebruik van tijdelijke werkloosheid niettemin systematisch. Zo hebben 225 van de 231 nog actieve bedrijven in 2024 een beroep gedaan op tijdelijke werkloosheid om economische redenen, en dit voor een gemiddeld jaarlijks aantal budgettaire eenheden dat hoger ligt dan vóór de coronacrisis. De uitschieters van onze referentieperiode blijven dus vijf jaar later meer dan ooit uitschieters, maar blijven binnen de grenzen van de regelgeving.

Hetzelfde geldt voor de 10 grootste outliers. Terwijl tussen 2012 en 2019 tien bedrijven 5% van het totale budget voor tijdelijke werkloosheid om economische redenen voor hun rekening namen, hebben in 2024 slechts acht werkgevers, waarvan er vier al tot de bovengenoemde top 10 behoorden, 10% van het budget voor tijdelijke werkloosheid om alle redenen samen voor hun rekening genomen. Natuurlijk moeten we de zaken in perspectief blijven zien.

We hebben hier te maken met zeer grote werkgevers: elk van hen heeft in 2024 gemiddeld 2.475 werknemers tijdelijk werkloos gesteld (dit is, op twee uitzonderingen na, ten minste 75% van het personeel) voor gemiddeld 41 dagen werkloosheid per persoon¹⁴. Op het niveau van de werknemer zelf lijkt de situatie dus niet zo ingrijpend als wanneer ze vanuit het perspectief van de werkgever wordt bekeken.

De recente toename van het gebruik van tijdelijke werkloosheid per gebruiker werd al vastgesteld door de RVA (Nuyts & Votquenne, 2024). De analyse die we zojuist hebben uitgevoerd, verduidelijkt de oorzaak hiervan en wijst op een grotere impact van een handvol uitschieters op de totale uitgaven voor tijdelijke werkloosheid, terwijl het algemene gebruik van het stelsel niet significant verandert.

¹⁴ De responsabiliseringsbijdrage, die werd ingevoerd om werknemers te beschermen tegen een overmatig gebruik van tijdelijke werkloosheid door een werkgever, wordt echter pas geactiveerd vanaf 110 dagen tijdelijke werkloosheid per jaar voor eenzelfde werknemer. Ondanks het zeer intensieve gebruik dat deze outliers maken van het stelsel van economische tijdelijke werkloosheid, is het dus mogelijk dat zij niet onderworpen zijn aan deze responsabiliseringsbijdrage.

7

CONCLUSIE

Deze studie had tot doel het gebruik van tijdelijke werkloosheid om economische redenen te analyseren vanuit het perspectief van werkgeverstrajecten, en dit over een lange observatieperiode die zich situeert buiten uitzonderlijke crisissituaties. Vertrekend van administratieve gegevens van de RVA, aangevuld met informatie over faillissementen en herstructureringen van het FSO en de FOD WASO, werd onderzocht hoe werkgevers het stelsel benutten, welke patronen en trajecten daaruit voortkomen, en hoe dit gebruik zich verhoudt tot structurele economische moeilijkheden, herstructureringen en stopzetting van activiteit. Daarmee beoogt de studie bij te dragen aan een beter onderbouwde beoordeling van de rol van tijdelijke werkloosheid als beleidsinstrument.

Methodologische positionering en afbakening

Vooraleer de belangrijkste bevindingen te concluderen, verzekeren we graag een gepaste contextualisering van de interpretatie van de resultaten. De analyse steunt op administratieve data die toelaten het gebruik van tijdelijke werkloosheid nauwkeurig in kaart te brengen in termen van duur, frequentie en intensiteit, maar in de huidige context geen informatie bevatten over individuele werknemerskenmerken, die reeds uitgebreid aan bod komen in eerdere RVA-studies en monitoringsdocumenten. Het opzet van een dergelijke trajectanalyse laat niet toe om een strikt causaal verband te leggen tussen het gebruik van tijdelijke werkloosheid en uitkom-

sten zoals faillissement of voortzetting van activiteit, aangezien een geloofwaardige *counterfactual* (een objectieve meting van resultaten bij afwezigheid van het stelsel) in deze context per definitie niet observeerbaar is.

Tegelijk maakt net de combinatie van een lange observatieperiode, een exhaustieve populatie van werkgevers en de koppeling met externe administratieve bronnen het mogelijk om patronen, samenhangen en trajecten op een uitzonderlijk gedetailleerde en robuuste wijze te beschrijven. In die zin biedt de studie empirische inzichten die, binnen de grenzen van wat in de praktijk observeerbaar is, beogen zo dicht mogelijk aan te sluiten bij de beste praktijken voor een beleidsevaluerende benadering.

De studie vormt een allereerste dergelijke trajectanalyse op werkgeversniveau, en is als zodanig althans exhaustief opgevat als antwoord op alle mogelijke onderzoeksvragen inzake patronen, intensiteit en uitkomsten van het gebruik van economische tijdelijke werkloosheid. In het kader van de twee geselecteerde onderzoeksvragen werd ervoor gekozen om op dit moment geen bijkomende koppelingen te leggen met andere administratieve bronnen, zoals RSZ-gegevens over effectief gewerkte dagen of open data van de KBO. Dergelijke koppelingen zouden toelaten om arbeidsvolumes en individuele tewerkstellingsdynamieken verder te analyseren, maar zouden tegelijk het analytische kader en de focus van deze studie aanzienlijk verbreden. Zij vormen daarom een logische en waardevolle vervolgstap op basis van de hier ontwikkelde trajectanalyse, zonder afbreuk te doen aan de beleidsrelevantie van de huidige resultaten.

Tijdelijke werkloosheid en faillissementen: bufferwerking in empirisch perspectief

Een eerste kernbijdrage van de studie betreft de relatie tussen tijdelijke werkloosheid en faillissementen. Door het gebruik van tijdelijke werkloosheid te koppelen aan gegevens over faillissementen en andere vormen van stopzetting van activiteit, wordt een kritische toetsing mogelijk van beeldvorming rond de interacties tussen dit stelsel en stopzetting van ondernemingen. De waarnemingen bieden hiermee een antwoord op bezorgdheden over het eventuele gebruik van tijdelijke werkloosheid door bedrijven waarvoor de solventie niet meer te red- den zou vallen.

Op een aantal uitzonderingen na, blijken de resultaten in wezen geen ondersteuning te bieden voor dergelijke bezorgdheid. Integendeel, de overgrote meerderheid van de werkgevers die tijdelijke werkloosheid om economische redenen gebruiken, blijft na afloop van de gebruikperiode actief als werkgever: ruim twee derden van de werkgevers blijven actief. Slechts een beperkt deel, in de orde van één op acht, gaat failliet met banenverlies, wat ook gepaard gaat met zeer uiteenlopende gebruikstrajecten.

Binnen een reële beleidscontext, waarin een zuivere *counterfactual* per definitie onobserveerbaar is, vertegenwoordigen deze resultaten (gebaseerd op exhaustieve populatiegegevens, lange trajecten en kruising met faillissements- en herstructureeringsdata) in de praktijk het hoogst haalbare empirische inzicht biedt in de bufferfunctie van het stelsel. Binnen de grenzen van wat observeerbaar is, ondersteunen de resultaten het beeld van tijdelijke werkloosheid als buffermechanisme dat in vele gevallen samengaat met het voortbestaan van ondernemingen, eerder dan met een voorspelbare aanloop naar faillissement.

Ook de analyse van herstructureringsondersteunt deze lezing. Slechts een zeer beperkt aandeel van de werkgevers die tijdelijke werkloosheid gebruiken, ondergaat in de onderzoeksperiode een herstructurering (minder dan 1% van de totale populatie). Waar herstructurerings zich wel voordoen, concentreren zij zich voornamelijk bij middelgrote en grote ondernemingen en bij werkgevers die het stelsel langdurig en intensief gebruiken. In deze gevallen gaat het gebruik van tijdelijke werkloosheid vaak gepaard met verhoogde intensiteit in de periode voorafgaand aan de herstructurering, en blijft het gebruik ook nadien aanwezig, wat erop wijst dat tijdelijke werkloosheid fungeert als overgangs- en buffermechanisme binnen bredere aanpassingsprocessen, eerder dan als een instrument dat noodzakelijke aanpassingen uitstelt.

Structureel gebruik: omvang, intensiteit en heterogeniteit

Een tweede belangrijke bijdrage van deze studie is dat zij het structurele gebruik van tijdelijke werkloosheid voor het eerst systematisch en kwantitatief in kaart brengt op het niveau van werkgevers. Hoewel in de literatuur en het beleidsdebat vaak wordt verwezen naar langdurig of structureel gebruik, ontbrak tot dusver een gedetailleerde empirische onderbouw die zowel de duur als de intensiteit van dat gebruik omvatte over een voldoende lange periode. Belangrijk is wel dat de term 'structureel' in deze studie evenwel uitsluitend verwijst naar een frequent en aanhoudend gebruikspatroon in de tijd (en dus niet naar het juridische concept van structureel gebruik zoals dat in de regelgeving voorkomt, en dat aanleiding kan geven tot specifieke beoordelings- of uitsluitingsmechanismen).

De resultaten tonen aan dat structureel gebruik, gedefinieerd als gebruik gedurende meer dan twee derde van de maanden tussen het eerste en laatste beroep op het stelsel tijdens de onderzoeksperiode, reëel bestaat, maar beperkt blijft tot een minderheid van de gebruikers. Het gaat om ongeveer één vijfde van de werkgevers die het stelsel gebruiken, en minder dan 10% van de totale populatie wanneer enkel quasi-continu gebruik in rekening wordt gebracht. Bovendien blijkt dit gebruik allesbehalve homogeen: binnen de groep van structurele gebruikers varieert zowel de duurtijd als de intensiteit sterk, en concentreert een uitzonderlijk hoge budgettaire impact zich bij een zeer kleine groep *outliers*. Deze vaststellingen kunnen eventuele beeldvorming in de literatuur nuanceren van structureel gebruik als een breed en uniform fenomeen, en maken duidelijk dat algemene uitspraken hierover zonder differentiatie analytisch problematisch kunnen zijn.

De studie nuanceert hiermee bezorgdheden die in de literatuur worden geuit over mogelijke neveneffecten van stelsels voor arbeidsduurverkorting, zoals risico's op verstarring of het uitstellen van noodzakelijke aanpassingen. In onderscheid tot deze theoretische risico's, blijkt structureel gebruik vanuit empirisch waargenomen patronen geen dominante gebruiksvorm te zijn, noch los te staan van duidelijke contextfactoren zoals sector en ondernemingsgrootte. Bovendien tonen de trajectanalyses aan dat structureel gebruik niet automatisch samenvalt met een permanente toestand zonder transitie: ook binnen deze groep komen trajecten voor waarin het gebruik afneemt of wordt stopgezet.

Concentratie van intensief gebruik (en sociaal-economische interpretatie)

De analyse van intensiteit maakt duidelijk dat het meest intensieve gebruik van tijdelijke werkloosheid sterk geconcentreerd is bij een beperkt aantal grote werkgevers, een zeer kleine fractie van de populatie. Deze concentratie situeert zich voornamelijk in een aantal specifieke conjunctuurgevoelige industriële activiteiten en in segmenten van de sociale tewerkstelling, en gaat gepaard met een groot aantal betrokken werknemers. Op basis van aanvullende institutionele kennis over de betrokken ondernemingen is bekend dat het in deze gevallen vaak gaat om werkgevers die een groot aandeel werknemersgroepen tewerkstellen met een verhoogde kwetsbaarheid op de arbeidsmarkt, wat uiteraard met name het geval is in de sociale economie.

In dat licht kan de vastgestelde concentratie worden geïnterpreteerd als illustratief voor een gebruik van het stelsel dat niet alleen economische schokken opvangt voor ondernemingen, maar tegelijk een belangrijke beschermende functie vervult voor werknemers voor wie alternatieve tewerkstellingsmogelijkheden beperkt zijn. Deze interpretatie onderstreept dat intensief gebruik niet los kan worden gezien van de bredere sociaal-economische context waarin het zich voordoet.

Tijdelijke werkloosheid als gedifferentieerd beleidsinstrument

Samengenomen tonen de resultaten dat tijdelijke werkloosheid om economische redenen geen een-dimensionaal instrument is. Het wordt door werkgevers op uiteenlopende manieren benut, met name als tijdelijke schokdemper bij acute moeilijkheden of als beschermend flexibiliteitsinstrument in conjunctuurgevoelige activiteiten. Bijgevolg kan in het licht van de resultaten het gebruik van tijdelijke werkloosheid in bepaalde contexten worden geïnterpreteerd als illustratief binnen een breder conceptueel kader van arbeidsmarkttrends, als socialezekerheidsbenadering die aansluit bij de principes van *flexicurity*: het combineert flexibiliteit voor ondernemingen bij het opvangen van economische schokken met behoud van arbeidsrelaties en inkomenszekerheid voor werknemers.

Tegelijk vallen op basis van de kruising met faillissements- en herstructureringsdata empirische waarnemingen te maken dat het stelsel een bufferfunctie tegenover faillissement (en bijhorend banenverlies) vervult, zonder dat dit hoeft gepaard te gaan met verstarring van de arbeidsmarktdynamieken. Op die manier versterkt het zijn positie als niet alleen een instrument op het vlak van job- en inkomensretentie voor begunstigde werknemers, maar ook als stabilisator van de arbeidsmarkt en de economische bedrijvigheid.

8

BIBLIOGRAFIE

1. Bermudez, N., Cockx, B., De Cuyper, N., De Witte, H., Dejemeppe, M., Rodriguez Conde, C., . . . Tarullo, G. (2025, Décembre). Le chômage temporaire en Belgique : un outil efficace et bénéfique, à condition d'en maîtriser l'usage. *Regards économiques*(190). https://www.regards-economiques.be/index.php?option=com_reco&view=article&cid=252
2. Fluchtmann, J., & Hijzen, A. (2026 (te verschijnen)). *An assessment of job retention support during the COVID-19 crisis and its aftermath in Belgium*.
3. Nuyts, N., & Votquenne, S. (2024). *Tijdelijke werkloosheid na de coronacrisis*. Brussel: Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening.
4. Segaert, M. (2026 (te verschijnen)). *Crisis Resilient Employment Protection Measures beyond COVID-19: Insights from Recent Crises*. ISSA.
5. Sels, L., & Herremans, W. (2009). *Economische werkloosheid. Enkele scenario's voor de toekomst*. Leuven: Steunpunt Werk en Sociale Economie.
6. Statbel. (2008-2023). *Overleven van de btw-plichtige ondernemingen*. Brussel: Statbel. Opgehaald van <https://statbel.fgov.be/nl/open-data/overleven-van-de-btw-plichtige-ondernemingen>
7. Statbel. (2025). *Structurele ondernemingsstatistieken van 2023: 96% van de Belgische bedrijven zijn micro-ondernemingen*. Brussel: Statbel. Opgehaald van <https://statbel.fgov.be/nl/themas/ondernemingen/structurele-ondernemingsstatistieken>
8. Struyven, L., Van Waeyenberg, H., & Vandekerckhove, S. (2016). *Het gebruik van economische werkloosheid in Vlaanderen: tijdelijke of blijvende bescherming tegen ontslag?* Leuven: Steunpunt Ondernemen en Regionale Economie.

Layout en druk: RVA –directie Communicatie
Verantwoordelijk uitgever: RVA – Administrateur generaal
Keizerslaan 7 – 1000 Brussel